

די נייע

שוחתים שטימע

תורש-ושוונאל פאר שוחטישע-ארמאראקטישע אינטערעסען.

אונזער דער רעדאקציע פון לייבוש בערל און שלום לייטער

NAYE SHOCHTIM SHTIME

THE ONLY JOURNAL FOR THE KOSHER CODE

— אינהאלט —

א.
עריטאריעלס:
ראש השנה

דער זומער איז אוועק
ב.

מאמרים:
דער אידישער נאציאנאל קאמיטעט — הרב נחום ב' חוריס
לחקופת השנה — הרב יעקב דוב גאוראן
הכשרות ועוכריה — הרב א. הפסדמאן
תרבות ואמונה — ש. סולט
גרופ אינשורענס — א. שוחט
ג.

שירים:
תש"א — י. ל. ברג
די צייט פון דער זריעה — ש. לייטער
ה.

ימים-גוראים'דיגע זכרונות און שטימונגען:
מימי המאורעות והעוצר — מנחם ג. גל
אונזער תפלה — דר. יוסף ראנאווסקי
ה.

ביאגראפיעס און ביאגראפישע נאטיצען:
הרב קוק וועגען דער לעצטער וועלט מלחמה — הרב אברהם ביק
רש"ים לעבען — שלום לייטער
לרמותו של החתם-סופר — הרב נחן מאנזל
ג.

ביכער רעצענזיעס:
פון דער ספרים וועלט — חיים ניימאן

דעם לעזערס מריבונע
רשימות
היכי תימצי
שוחטישע כראגיק

חוברת

ראש השנה

תש"א

בשם אגודת שוואים נסות ודקות

דיניירוקס והסביבה — לאקאל 491

אנו מכריזים את כל השוואים וב"כ בשנה טובה ופורית. יהא רעווא שתהא השנה הזאת שנת חיים ושלוש לנו ולכל ישראל.

אברהם שולמאן, טגן

גדליה לדרמאן, מוהל

אליהו גוטניק, נשיא

מאיר שינבויס, מזכיר

בשם ועד ההנהלה ובשם ועד הפועל הננו מכריזים את כל חברינו השוואים עם ב"כ בכתיבה וחתימה טובה.

תהא השנה תבאה עלינו לטובה שנת שלום וברכה, שנת הרמח קרן עמנו ככלל והטבת מצב השוואים של אגודתנו בפרט.

אגודת שוואים עופות דניו יורק רבתי

לאקאל 370

גדליה לדרמאן, מוהל

אליהו מלצר, נשיא

שמואל פכריקנט, גובר

אפרים שפיגל, טגן

יהושע שפיץ, מזכיר פרט

מרבכי ליטר, מזכיר

רעוו. נח פינקס ורעיתו מכריזים את כל השוואים והמהלים וב"כ ואת כל ידידיהם ומרוביהם בשנת אושר, ברכה והצלחה.

בשנת ישועות ונחמיות אני מברך את נשיאנו ומנהלנו וכל השוואים והמהלים, את בעלי ה"בטניס לוף פאלמרי" בשרדת וזכסטר ובשרדת בטניס ואת כל קרובי וידידי.

שמואל יעקב בעקערמאן וזוגתו

שנת נאולה ושלוש לנשיאנו ומנהלנו ולוע"פ של אגודת השוואים, לכל חברי השוואים המהלים והרכנים, לכל קרובי וידידי.

הרב אליהו נאלדראן וזוגתו

האחים השוואים סופר

מכריזים את כל אגודת שוואים עופות נשיאה ומנהלה ווע"פ וכל ידידיהם ומרוביהם בכתיבה וחתימה טובה.

ברכת שנה טובה לנשיא אגודתנו לסגנו ולמנהלה לכל ווע"פ. לכל המהלים, לכל ידידי הרכנים ולכל עינו הרב דוד שטרומס

א כתיבה וחתימה טובה פון טיפוען הארצען ווינש איך אונזער עליכער יוניאן אדמיניסטראציע בכלל און דעם פרעזידענט און מענערזשער בפרט אלע קרובים און פריינט און כל-ישראל ישראל יעקב ווייטמאן

שנת חיים ושלוש לכל השוואים דאגודתנו ולכל הפקידים ולוע"פ ולכל ידידי ומיודעי, לפקירי הח"ל רירב"ג, לנשיאה ולכל חבריה.

הרב הלל מאקאיער ורעיתו

שפעת ברכות לשנה החדשה לכל חברי-וע"פ ולכל בני משפחתי וידידי ומרובי.

מרדכי סולטשינסקי

מאחל שנה טובה ומאושרת למנהל אגודתנו ולכל אחיו השוואים, לכל ידידי ומכיריו בארץ ובגולה. לשנה תבאה בירושלים הכנויה. חיים אלעזר לוריע

שולחים את ברכותיהם לשנה החדשה לכל חברי ווע"פ לבניהם ובנותיהם ולכל משפחתם.

שמואל פאבריקאנט וביתו

שנת ברכה נאולה וישועה לכל חברי השוואים, לכל קרובי ומיודעי ולכל בית ישראל.

יהושע שפיץ וזוגתו

שנת ברכה וכל טוב לכל ידידי ומרובי, לכל אשר נמולו עלידי, הוריהם ומשפחתם ולכל-ישראל.

רעוו. חיים נאפטיאף

חזן ומוהל

ברכת שנה טובה למנהלי אגודתנו לנשיא ולכל הפקידים ווע"פ, לכל משפחתי ולכל ידידי.

רעוו. אהרן ביבער וזוגתו

רעוו. יצחק גורדון, שו"ב ומוהל

מברך את כל ידידי קרובי ובני משפחתי בשנה טובה ומצליחה.

בשנת נאולה וישועה אברך את נשיאנו, מנהלנו ואת חברינו השוואים והרכנים, את הועד למען ישיבת בית ישראל

אברהם יוסף ראזען

שנת ברכה והצלחה לאמי מורתי ולאחי דניאל ונחום וב"כ, חותנתי הרבנית סמירפאלי, חתני הרב יעקב כהן, ספרניגנזול, מחותני הרב ליבר כהן, ווייליאם סימאן וב"כ, ובעלי קולומביה לוף פאלמרי, ברונקס, לכל חברי השוואים והרכנים מנהל אגודתנו. ג. לדרמאן ולועידה-פועל. הרב אפרים שפיגל, סגן נשיא.

בשנה טובה ומאושרת אני מברך את מחותני א. מלצר ואת כל משפחתי, את ג. לדרמאן, את כל חברי ועד הפועל ואת כל יירידי השוואים והרכנים. ישראל באשקאווין ורעיתו

ברכת כתיבה וחתימה טובה לנשיא אגודתנו א. מלצר, למנהלה ג. לדרמאן לחברי ועד הפועל לכל השוואים דאגודתנו ולכל קרובי וידידי. בן-ציון בייגארד וזוגתו

בשנה טובה אברך את א. מלצר, נשיא ו. לדרמאן מנהל, א. שפיגעל סגן וכל חברי ווע"פ וכל חברי אגודת שוואים עופות דיניירוקס רבתי, את כל ידידי הרכנים ובני משפחתי.

יונה דוב דובאוסקי, שו"ב

ברכת שנה טובה לאבי מורי, אחייתי וניסי וב"כ, חותנתי ומשפחתי, לחברי הרכנים והשוואים לידידי ה"פרמאנט פייטערס" מר יוסקינר ומר ברנד, לידידי החזן המפורסם משה אושר, למנצח הירוע ש. סטורניר, לחברי בבית לשם העניים למנהל אגודתנו ג. לדרמאן לסגן נשיא האינטרנשונאל י. בלסקי, ולעסקן העבורי וארי דו. גריבן, רבי ח. י. הורבין, וזוגתו ובתו

די נייע

שוחטים שטימע

הודש-ושהנאל פאר שוחטישע-ארמאדאקטישע אינטערעסען.

אונזער דער רעדאקטירט פון לייבוש בערל און שלום לייטער

NAYE SHOCHTIM SHTIME

THE ONLY JOURNAL FOR THE KOSHER CODE

Vol. II, No. 1

OCTOBER, 1940

חשרי, חש"א

ראש השנה

ראש השנה איז די צייט פון חשבון הנפש. נישט נאר פון דעם יחיד נאר אויך פון דעם כלל. ס'איז די צייט ווען מיר אונטערזייען א סך הכל פון אלעס וואס איז פארגע-קומען מיט אונזער פאלק אין פארגאנגענעם יאר. עס איז געווארן א יאר ווייט די צווייטע וועלט מלחמה האט זיך צופלאקערט. און מיר זיינען די גרעסטע קרבנות נישט נאר אויף די שלאכט פעלדער נאר נאך מער הינסערן פראנט. אידישע כלום גיסט זיך טייכענווייז ווי נאך קיינמאל נישט אין דער אידישער געשיכטע. איינער פון די אזוי גערופענע „קולטור פעלקער" אין אייראפא האט זיך געשטעלט פאר זיין הויפט ציל צו פארניכטען דאס גאנצע אידישע פאלק. אבער דאס אידענטום, אלס אלס קולטור-פאלק וועלכעס האט שוין אדורכגעלעבט שוידערליכע עפאכען אין דער געשיכטע, וועט ארויס אויך פון דער שוידערליכער לאנגע אין וועלכער עס געפינט זיך!

היינט פארזאמלען מיר זיך אומעטום אין די שולען אויסצורדיקען אונזער גרויסען ווייטאג און צארן וועלכע באהערשען אונז אלע. אין די ראש השנה/דינע תפילות געפינען מיר איבערהויפט אנווייזונגען אויף א בעסערער און שטערקער צוקונפט פון אידישען פאלק. אירען האבען קיינמאל נישט אין וויערע שווערסטע מאמענטען פארלארען דעם כחון. זיי האבען געהאפט אויף א נס און דער נס איז תמיד סקרים געווארען. דער אלטער עוד לא אלמן ישראל איז תמיד געווען דער וועגווייזער אין דער גאנצער אידישער געשיכטע און דערפאר אפילו איצט, ווען די כמא-רעם אויפ'ן אידישען הימל זיינען אזוי שווארץ און עס זעהט זיך נישט ארויס פון וואגען עס קען קומען די הילף און באפרייאונג פאר אונז, מארען מיר דאך נישט פארצווייפ-לען.

מיר דארפען זעהן אין אלע געשעהענישען דעם אצבע אלקיס. אט האבען אזעלכע מדינות ווי פוילען און רומעניע באקומען זייער פארדיימע שטראף, אזוי אויך וועט די איצ-מיגע דייטשלאנד, וואס איז נישט מיר ווי א ריס. דער „אשור שבט אפי", גאר שווער באצאלען פאר איר גרוי-

זאמקייט. לאמיר האפען אז דאס וועט זיין בקרוב, אז מיט דעם יאר תש"א וואס עפענט דעם נייעם יארהונדערט. לויט אונזער חשבון, וועט זיך אנהויבען א נייע עפאכע פון פריי-הייט און גלייכקייט פאר דער גאנצער מענשהייט בכלל, און פאר דעם אידענטום בפרט, און דער איצטיגער פויגל-טערער קאשמאר וועט שנעל פארגעסען ווערען, ווי מיר דריקען זיך אויס אין אונזערע תפלות, „וכל הרשעה כולה כעשן תכלה" — און אלדעם בייז זאל אוועק ווי מיט'ן רויך. לשנה טובה תכתבו!

דער זומער איז אוועק

דער זומער, די צייט פון שטילשטאנד אין געזעלשאפט-ליכען לעבען, ווען אלע ארגאניזאציעס שטעלען אפ וויער מעטיגקייט, האט זיך שוין אין וועג ארויסגעקליבען. פאר אונז, שוחטים, איז זומער צייט איינע פון די שווערסטע פראבלעמען. ס'איז די צייט ווען מיר מאכען דורך אונזער אזוי גערופענע קרויס פון דעם יאר. מיר ווייסען נישט צו עס איז אזוי פון דער השגחה גראד זומער-צייט, ווען אלעס אין דער נאטור לעבט און בליט. רופענדיג צו זיך, און ווען א גרויסער טייל פון דער באפעלקערונג לאזט זיך ארויס אין דער קאנטרי צו געניסען פון גאט'ס פרייער נאטור, דעמאלט זיינען מיר כמעט אין דער בחינה פון ארבעטס-לאזע מענשען. דאס מיינט נישט צו זאגען אז מיר שטייען נישט אין די מארקעטס. שעכט, שעכט מיר גראד יא, נאר קיין געלט איז נישטא.

איצט ווען עס הויבען זיך ווידער אן די אקטיוויטעטען אין פארשידענע ארגאניזאציעס פילט זיך אויך ביי אונז אן אויפלעבונג. מיר קענען זיך אליין גראטולירען און שטאלץ זיין דארויף, וואס אלע אונזערע ברידער האבען מיט ווירדע דורכגעטראגען אזא שווערער זומער. דאס גיט אונז פאקע דעם מוח און ענערגיע ווייטער אנצוגיין מיט דער שווער-רער ארבייט לטובת אלע אונזערע ברידער. און מיר ווילען האפען, אז מיט געמיינזאמע כוחות וועט אונז געלונגען צו שאפען וואס בעסערע באדיינגען פאר דער גאנצער מעמבערשיפ.

דער אידישער נאציאנאלער קאמיטעט

פון דערב נחום בן חורים

פון אלגעמיין אידישע ענינים און ניט אויף דעם געביט פון פארשטאנדענע אונזערע וואפענלויבע פאזיציעס אין ארץ ישראל. פון צייט צו צייט קומט ער ארויס מיט א קאנווענשאן, די אלטע ניוואריע רעדט זיך דאָס פון הארצען און מיט דעם ענדיגט זיך ווי אן אקטיוויסטע בון א ציוויסטע. מיטונג.

די אמעריקען דרוואיש קאמיטעט איז למרי שטייל, זי איז זיך מערסטענס עוסק אין באקעמפן דעם אנטזימטיוזם אין אמעריקא דורך פאסלעטען און איז זיך משתלל אין די הויכע פענסטער דורך באקאנטע פערזענליכקייטען. זיך איינשטעלען פאר כלל ישראל אינטערעסען אויף א גרויסען נאציאנאלען מאס-שטאב — דאס איז נים אין איר קאפאציטעט.

די ציוניסטישע ארגאניזאציע וואָלט יא געדארפט ווין דער אידישער באפאלמעכטיגער רעפערענטאטיו, לפחות, וואָס איז בלאָגנט פאר ארץ ישראל ענינים; דאָס איז דאָך אייגענליך איר באַרע. לויטער, איז די אמעריקאנער יוניקאטישע ארגא-ניזאציע ניט דערוואקסען צו אַט דער נאציאנאלער הויך. נים ווען ענלאַנד האט פארשפּאַרט די טויערן פון ארץ ישראל פאר די אידישע מאַסען און נים ווען ענלאַנד האָט געפּענסטליכט דעם, "שוואַרצווייטען ספּאַר" וואָס האָט געציילט צו מאַכען א סוף צו די אידישע האַפּנונגען אין ארץ ישראל האָט די ציוניסטישע ארגאניזאציע באַוויזען אויפצוטרומען די געפּענסטליכע אמעריקאנער מיינונג געגען דעם ענגלישען פאַרמאָ!

ווי באַוואוסט, איז ענלאַנד שוין לאַנג געווען פענסטיוו צום אמעריקאנעם דעת הקהל און זי וואָלט זיכער כּבּל געווען די ניוורט, ווען עס וואָלט דאָ געשאַפּען געוואָרען אַן אלגעמיין אמעריקאנער פּראָטעסט געגען זיי.

אויף ישראל איז היינט צו טאג דער לעבענס טערמאָמעטער

פאר דעם גאַנצען אידישען פּאָל. וועלען מיר אנדערקענט ווערען פאַר אַלע צוהיילט און ארץ ישראל, האַבען ווי עס איז אַ שטיקלעך חסומה אויף דער וועלט, ווען חלילה נים... השם יויע! אַבער די ציוניסטישע ארגאניזאציע געט עפּליכע דאָלאַר

כּיים אידישען עולם.

די בני ברית אקטיוויסטע פאַר'ן כלל ישראל איז אַ רעטע'ניש וואָס איז שווער אויפצופאַרען. אייגענליך איז די חברה אַ פּריוואַטע סאָסייעטי וואָס באַשטעהט פון מעכערס וואָס צאָל לען מעכערש'פּע ברום און האַבען געוויסע כּענעפיטס. טאָ ווי קומט זי זיך מישען אין כלל ישראל אינטערעסען? ס'ווערד זי שטימען זיך אויף דעם אלטען מאָדאָס פון, "במקום אנשים —השדה להיות אוש"י, מילא, אַל אַין פון אַ מאַסע, אַזוי צום לעבען איז אַבער די צרה מיט דער חברה וואָס זי איז אַסימילאטאָריש געשטויבט. איר שייכות צו ארץ ישראל איז אַ פּראָבאַנט ראַפּישער, שיקען עטליכע דאָלאַר צו די אַרמיע לייט דאָרטען—מחירכירות! אַבער אויסגעצויגן איר פאַרמאָס מיט אירע געלט מיטלען מיט איר השפּעה למבּות ארץ ישראל אלס אַ נאציאנאַלע חיים, דאָס איז געווען איר אידעאָלאָגיע.

אונזער ספּאַרלישער כּח איז דער וועלט כּלל איז היינט צו טאג פּיעל קלענער ווי ער איז געווען צום ענדע פון דער ערשטער וועלט מלחמה. אַבער היינט האַבען מיר נאָר אנדערע זכירות'ן וואָס מיר האָבען דאָן נים געהאַט און וואָס מענען שפּילען מער רעלע ווי די דאָמאָסטאָג אומבאַשטימטע איינפלוסען פון די אידען אויף דער וועלט. מיר מיינען דאָ אונזער שפּאַרעק פּאָזיציע אין ארץ ישראל, וואָס איז גוואַלדיג וויכטיג פון עפּאָנאָ'מישען, פּאָליטישען און סטראַטעגישען שטאַנדפּונקט. הונדערט

כאָטש ס'איז שווער אין היינטיגער צייט זיך אונטערצונען

מען צו זאָגען גבראות וועגען דעם אויסגאנג פון דער מלחמה, פונדעסטענען דארפּען מיר אידען בלייבען שטארק אין אונזער גלויבט אַז די געוועזענע וועט ענדליך וועגן, אַז סוף-כּל-סוף וועלען די משפּלות דורן פון די דיקטאטארען פון אלערליי קאָלירען אַפּגעווישט ווערען פון דער ערד און די פּריוויט און גלויבחהיט פּריוויטען פון אונזער תורה און נביאים וועלען באַדערשען די וועלט.

פריער אדער שפעטער, די מלחמה וועט זיך ענדיגען מיט היטלער'ס מפּלה, און דאָן וועלען זיך צונויפּשטעלען די נאציאנאַלע פארטעמערס פון אלע רעגירונגען כדי צו איינשטעלען אַ נייע וועלט אַרדנונג וואָס זאָל מאַכען אונטעגליך דאָס אויפּשטייגען פון אַ היטלער רעזשים, אַ רעזשים פון דיקטאטור מיט ברוטאָלער גלויבחהיט פּריוויטען פון נאָנעם פּעלמער און פון באַרויבען די פּאָלעס מאַסען פון אַן אייגענער מיינונג און אַ פּריווען ווילען.

די מלוכות וואָס זענען חרוב געוואָרען דורך די נאצי-מער-דערס האַבען גלייך אויפגעשטעלט גלוצרעגירונגען און ווי אַר-בייטען פּלייסיג אויף ציוניסטישע וויסער טעות און תביות צו די נייע וועלט פאַרדאָרערס ווענען דעם צוריקאויפּשטעלען פון וויערע מלוכות אויף געזונטע עקאָנאָמישע און נאציאנאַל פּאָליטיק יסודות.

די מעלעכער גופא וויענען געבליבען אויף וויערע ערשטער, נאָ טירליך, נאָר די רעגירונגען וויענען פאַרבייטען געוואָרען אויף אמעריקענער, נאצי געשטימטע דיקטאטאָרס און גלייך נאָר דער מלחמה וועט אלעס צוריק זיין אין אַרדנונג, ווען אַ פּאָלעס רעגירונג וועט קומען צום וועלט, דאָך אַרבייטען די גלוצר רעגירונגען איינשטעלען ציוניסטישע דעם באַדען פאַר וויער גרויסען יום הרון. היינט, ווי ווייט איז נויטיג פאַר אונז אידען, וואָס מיר האַבען געלעבט מער ווי יעדער אנדער פּאָל אין אלע הינד-זיכטען, וואָס מיר וויענען אויסגעוואָרעלט געוואָרען אין אלע אונזערע וואונדערטער און מיר האַבען גאָרנישט וואו זיך צו ריקעווערען. גאנץ אייראָפּע איז געוואָרען פרעמד צו אונז. שטאָם שאַווענדיכטישע נייגונגען האַבען פאַרבאָטן אלע אייראָ-פּיאַישע מלוכות; יעדעס פּאָל פאַרלאנגט יעדען צווייג פון פרנסה נאָר פאַר אירע אייגענע מענשען.

אין אזא באַמט קאָנסטאָנטאָלער דאָנע וואָלטען מיר אידען דאָך געמוזט אַרבייטען נאָר מער איינשטעלען ווי די גוים כדי צו פאַרבייטען פאַר אונזער צוריקאָמען און פאַרעוויפּעלט פּאָל כאָטש גרענעצוואו אַן אַנשפּאַר נאָך דער שווערליכער מלחמה. אַבער עס איז נאָר ש'ש שטייט אין אונזער קאָנער. מען הערט נים קיין פּיפּס. עס קומען נים פאַר קיינע הכנות פאַר די קומענדיגע אַמח'ע ימים נוראים פאַר אונזער פּאָל. מיט וואָס קאָן מען דערקלערען אזא טויטשטייליקייט אין אונזער לאַגער פאַר דעם גרויסען הרעוועלוצ'דיגען יום הרון, וואו יעדער פּאָל וועט זיך כּען אַ תּימון פאַר זיך?

ווי ווייט אונז איז באַהאַנגט וויענען פאַראן פיער נאציאנאַלע ארגאניזאציעס וואָס פּרעטענדירען צו זיין קהל'ספּאַראַרנערס. דער אמעריקאנער אידישער קאָנגרעס, דער אמעריקאנער קאמיטעט, די ציוניסטישע ארגאניזאציע און די בני ברית.

וואָס אַנבאַלאָנגט דעם אמעריקאנעם אידישען קאָנגרעס הערט מען נאָך וויענען פון ווין אַרבייט, נים אויף דעם געביט

גרופ אינשורענס

פון א שווערס

אז עס איז נויכטיג, דאס דער בעלימפרנס פון יעדער פארמיליע זאל זיין פערזענלעך, דאס אויב ער שטארבט זאל די פארמיליע נישט בלייבען אין גאנצען אפגעשניטן פון דערען קוואל פון היילונג, דאס איז א דבר מוסכם, וואס מ'דארף מעהר נישט דעבאטירען.

עס איז אבער יא נויטיג צו פערשטערקען די פראגע, וואס יעדער איינער שטעלט זיך, וויפילע אינשורענס זאל יעדע פארמיליע האבען?

דער אירעאסטער ענטפער אויף דעם וואלט געווען, דאס יעדע פארמיליע זאל פערמאנענט אויף אזוי פילע אינשורענס, אז זי זאל קענען אויך נאכדעם ווי זי פערלירט דעם ברויט געבער אונטערן מיט מעהרונגיגער דעם זעלבן לעבענס סטאנדארט. למשל, ווען די פארמיליע האט פריהער געהאט א הכנסה פון 2,500 דאלאר א יאהר און האט פארלעבט, לאמיר זאגען, בלויז 2,000 דאלאר, דארף די אינשורענס זיין אזוי גרויס, אז דער יעהרליכער פראצענט דערפון זאל באמערקען לכליהפחות 1,500 דאלאר.

וויסען מיר דאך אז היינטיגע צייטען צעהלען די באנקען נאך קליינע פראצענטע, און אפילו ווען איינער זאל זיין אינשורנס אויף פינף-און-צוואנציג טויזענט דאלאר, וואס דארף איהם קאסטען אומגעפער 400 דאלאר פאר א „האל ליף פאליסי“, וואס איז די ביליגסטע, וועט די פיער פראצענט אינשורענס קוים באמערקען א מויווענט דאלאר א יאהר. ווער א שטייגער קען זיך דאס דערלויבען דעם לוקסוס צו צעהלען פיער הונדערט דאלאר א יאהר אינשורענס? און וועלכע באנט צאלט אין היינטיגער צייט 4 פראצענט אינטערעס?

און מופציג טויזענט יונגע לייט, נישט געשולטע און הויך געבילדעטע דעסע אידענטישע וויסען, איז אן אומגעהויער געוויס אין אונזערע טעג פון מעכאניזירטער מלחמה מעכניק. ארץ ישראל איז אירע דעם שליסלע צום געאנענטע מורח. דער תל-אביב'ער פארט איז פון גרעסטען סטראטעגישען ווערט פאר ענגלאנד. חיפה מיט אירע אויף רעדען זיינען פון די העכסטע וויטאלע אינשורענסען פון גרויס בריטאניע.

אויב צוליב פאליטישע מאסיווען רעדט די ענגלישע רעגירונג איבער דעם ווערט פון ארץ ישראל פאר איר אין אלע געמיינע טערמינען, איז דאס אבער בעוואוסט אז באמת מינט מען די אירישע ארץ ישראל, וואס איז בלויז נישט געטוישט ענגלאנד און שמיכעלעט נישט צום צווייטען צד, און וואס מיט איר מעכנישע ענטפונגען און הויך-קולטורעלען סטאנדארט שטייט זי אריבער די צווייגעשטאנענע, האלב-פארמיטלע אראבער. און אפילו די היינטיגע השפעה פון דעם אמעריקאנער איר גענוסס קאן מען אויך נישט במחל מאכען כלאחר יד. דאס איז א כח וואס מוז זיך מיט אים רעכענען.

פעלען אבער די העכערע נאציאנאלע פאלקס-פארטרעטער וואס זאלען קאנען אויסנווען די אלע זכיות'ן אונזערע מיט דעם פולען מאראלישען כח פון אמת'ע פאלקס פארטרעטער. א נאציאנאלער אידישער פאלק קאמיטעט, וואס זאל פארטרעטען אלע פאלקס-מאסען און שיכטען דארף און מוז גענויג דעם ווערען כרי אויפצונעמען און לייזען די אויבערדערמאנטע פראבלעמען.

בפרט ווען איינער האט אין גאנצען א יעהרליכע הכנסה פון בלויז 1,500 דאלאר, דארף ער דאך די גאנצע סומע אויף עסען, דירה-ניגלד און אנדערע צרכייהבות. סא וואו זאל ער נעמען אויף אינשורענס? נישט נאך איז איהם אומגעגלייך צו האבען א פאליסי אויף פינף און צוואנציג טויזענט דאלאר, נאך אפילו די בער קליינע סומע פון 25 דאלאר וואס איז נויטיג אויף אנהאלטען א פאליסי פון מויווענט דאלאר איז איהם אויך גאנץ שווער צו בעצאהלען. דער רעזולטאט איז, דאס ווען דער בעלימפרנס ווערט חלילה אונטערגענומען בלייבט די פארמיליע גלייך אהן מיטלען און האט אפילו נישט די עטליכע הונדערט דאלאר, וואס זיינען נויטיג לכליהפחות פאר'ן ערשטען יאהר — ביז די פארמיליע קען אכיסלע קומען צו זיך און ווי עס'דיז צופאסען צו די נייע אומשטענדען און זיך אינאדערנען אויף עפעס אן אנדערען אופן.

דער איינציגער וועג, ווי אזוי קליינע פערזינער זאלען יא קענען האבען עפעס אינשורענס און גרעסערע פערזינער זאלען קענען טראגען די פולע מאס אינשורענס, וואס איז באמת נויט טיג אויף צו פערזיכערען זייערע פארמיליעס, איז נאך מעגליך דורך דעם „גרופ אינשורענס פלאן“. דורך דעם פלאן ווערט דער פרייז פון אינשורענס געשניטען מעהר ווי אין האלב. פאר יעדע מויווענט דאלאר אינשורענס דארף בלויז קאסטען ארום 85 סענט א מאנאט.

גרופ אינשורענס ווערט אבער געגעבען נאך צו אזעלכע וואס זיינען באשעפטיגט פון איין בעליהבות און די צעהלונגען ווערען ארונטערגענומען פון די שכירות. גלייכצייטיג קען נען מיר שווערס זיין אונטער דיעזע קוואליפיקאציעס, ווייל אונזער יוגנט קען באמערקען ווערען אלס בעליהבות און קען אויך „אפטשעקען“ די מאנאטליכע צעהלונגען.

א חוץ „לייף אינשורענס“ איז אויך מעגליך אנדערע אינשורענס ווי „פערזענלעך און העלטה“, „האטאטיאליזשיאן“ און „רייטערמענט“ פאר קליינע צעהלונגען. דורך דיעזע פארמען פון אינשורענס קען יעדער שווערס קריגען בעצאהלען פאר האטאטיאליזשיאן, ווען ער ווערט קראנק; ער קען בעלומען א פערשנאן אויף דער עלטער, און 10 דאלאר א וואך במשך פון 13 וואכען ווען ער ווערט נישט גענוג און מוז בלייבען אין חיון. פאר אונז שווערס, וואס קריגען סא ווי האלבע שכיירות אין צייט פון קראנקהייט, וואלט די געווען געוואונשען אז יעדער זאל קענען האבען נאך 10 דאלאר א וואך, כדי ער זאל זיך קענען פערשטערקען דערהאלטן און נישט לויפן אין פארקערט, אזוי שנעל ווי ער שטעלט א פוס.

עס פערשטעהט זיך אז דעם פרייז פון 85 סענט א מאנאט האבען מיר נאך גענומען אלס ביישפילע. דער גענויער פרייז ווערט באשטימט פאר יעדער גרופע בעזונדער און איז אבהינגיג אינעם דער עלטער פון דער גרופע און אין צעהל טויט-פאלען פון די לעצטע יאהרען. די גרופע מוז אבער בעשטעלן פון נישט וועניגער פון 60 און נישט עלטער פון 60 יאהר. וואס עלטער פון מעכטערס פון דער גרופע זיינען און וואס מעהר טויט-פאלען עס זיינען פארנומען אלע העכערע איז דער פרייז פון די רעדע מינוס. אבער ווי הויך עס זאל נישט זיין איז עס נאך אלץ ביליגער ווי א יחיד וואלט בעצאהלען פאר אן ערליכער פאליסי.

שווערס דארפען זיך וועגען דעם „גרופ אינשורענס פלאן“ פערטראכטען און אהן ווייטערע צענערונגען צומערקען צו זיין דורכפירונג.

אין וואס איז געלעגן דער סוד פון רש"י'ס ערפאלג?
רש"י'ס ערפאלג איז נישט געווען קיין צופעליגער, נאר ער איז
געלעבט אין זיין סטיל. רש"י האט געשריבען מערדערדיג קלאר,
איינפאך און קורץ. מיט איין קורצען וואג און אפטמאל אפילו
נאר מיט איין ווארט מאכט ער ליכטיג דאס שווערסטע שטיקל
גמרא. נאר ווען עס איז נויטיג שרייבט רש"י באדייטות און ווען
מען דארף נישט פארלירט ער נישט קיין איין ווארט. רש"י'ס
סיסטעם איז אזוי וואונדערליך אינטערעסאנט און קלאר, אז קיין
שום גאון אין דער אידישער וועלט האט נאך ביז איצט נישט
דערגרייכט די קלארקייט פון שרייבען און די קונסט מיט איינ
צעלע ווערטער צו פארשטייען שווערע, באדייטונגספולע
זאצן.

רש"י שרייבט איינפאך און קלאר, אין ערנען ניט פאר
דרייט. רש"י איז דערפאר מיט זיין שטיל'ער שפראך געווען ווי
באשפאען פאר דער גרויסער אויפגאבע צו ערקלערען פאר'ן פאלק
דעם שווערען תלמוד. נאר רש"י'ן האבען מיר צו פארדאנעט,
וואס דער תלמוד איז פארשפרייט געווארען צווישען די ברייטע
טע שיכטען פון אידישען פאלק. ווען נישט רש"י וואלט דער
תלמוד געבליבען פאר אלעמען א ספר מיט יובען שלעסער.
רש"י איז א חזק ראש ישיבה. געווען אויך א רב אין טרווא. קיין
געהאלט האט ער נישט גענומען. ווי א סך אידען אין פראנק
רייך איז יענער צייט, האט אויך רש"י געלעבט פון ווייניגער
נערוי.

טונדע אין נעכטסטן וואנד

ת ת ר י ו ס ע ו ת : אין דעם ערשטען טייל פון, רש"י'ס
לעבען? האט זיך אריינגעקאפט א פארדרייטליכער דרוקספעלער.
אנשטאט, רב שלמה יצחק? האט זיך געדארפט לעזען, רב
שלמה יצחקי.

ישפך? — פאר פארניסען מענטשען ובלוט וועט דעם פארניסער'ס
בלוט ווערען פארנאסען. אויך אונזער גרויסער הלל האט דאך
געזאגט, על דאמפת אספוך? — ווייל דו האסט יענעם דער-
טרונקען ווערסטו אליין דעטרונקען. פארוואס שווייגסטו, ווי
לאנג נאך וועלען זיך די מערדער אויפדעקענען איבער דייע
גינדרע? כלל אל תעש ...

איז א קאלב פון דער שחיט? אנטלאפען צו זוכען שוין ביי
רבי הקדוש, ווען ער האט איר געהייסען געהן, זאגענדיג, ויל
כי לכך נוצרת? איז ער דערפאר מיט יסורים געשטראפט געוואר
רען. ווען עס האנדעלט זיך וועגען מארד מוז מען דעם גרעם
אונבאדיינט העלפען און פארוואס מלך עוזר, פארוואס ווערען
אונזער דרופים, אזוי פיל אין צאל, פארוואס ווערען זיי נישט
געהאלפען? !

אב הרחמן, היינט ראש השנה אינ'ם טאג פון רחמים שטעט
איך פאר דיר ווי א שליח ציבור פאר די הונדערטער טויזענטער
וועלכע קענען צומאל אין שול נישט קומען. דורך מיר שיקען
זיי אלע זייער טרער, זייער הארטיקלעבענדיג, זייער צער און
גיכעס, קוק אז גירענע זייערע טויזענטער עקדור וואס זיי האבען
פאר דיר געבראכט, גרויסער הייליגער פאטער, כלל אל תעש ...

רש"י לעבען — פון — שלום לייטער

מיינע און ווארמס זיינען דאמאלס געווען צוויי גרויסע
צענטערס פון תלמודישען סמדרים פאר אידישע געלערנטע. גע-
רעדט האט מען דאָרט פראנצויזיש. און און רש"י איז געקומען
קיין ווארמס און מיינע האט ער זיך נישט געפונען אין קיין ערעמד
לאַנד נאר ווי ביי זיך אין דער היים.

ווען רש"י איז נאך געווען גאר יונג צווישען 20 און 25
יאָהר, האט ער שוין גענידעט זיין סמדרים אין די לאַטערינגער
ישיבות און האט זיך צוריק געקערט אהיים. פון דאָנען אָן איז
שאַפּאָנעל, אין צפון פראנקרייך, ניווארען א צענטער פון
תורה און חכמה. אין יאָר 1070 האט רש"י געגרינדעט א ישיבה
אין זיין געבורטסשטאָט טרווא. פון דער נאָכער וועלט
זיינען געקומען צו אים תלמידים לערנען. נאכ'ן טויט פון זיינע
בריים איז זיין ישיבה זיך צוואוואסען, אז זי האט איבערגעשטיר-
נען די ישיבות אין ווארמס און אין מיינע.

רש"י האט זיך נישט צופרידען געשטעלט מיט די ישיבות
זיינע. ער האט געוואלט דערגרייכען צו אלע שיכטען און קלאַ-
סען פון די אידען אין אלע לענדער וואו זיי וואוינען. נאר. ער
האט געוואלט אז זיין פירוש אויף תנ"ך און תלמוד זאל בלייבען
פאר די קומענדיגע דורות, האט ער דערפאר גענומען שרייבען
זיין פירוש צום תנ"ך און תלמוד וואס האט אים געמאכט אונ-
גערעכט צו אים ווערן און ריזען-אונטערנעמונג און האט
געפארעט צענדליגע יאָר פון שווערע ארבייט. כאָטש ער האט
אנגעהויבען אין זיינע יונגע יאָרען דאך האט ער ארבייטענדיג
זיין נאָנט לעבען נישט באוויזען עס אין גאנצען צו לעדיגען. עס
זיינען געווען פירוש און תנ"ך און תלמוד שוין פאר רש"י'ן
און אויך נאך רש"י'ן האט מען געשריבען א סך פירוש'ים, אָבער
רש"י איז געבליבען דער גרעסטער ריו און מפרש, וואס אָן אים
קען מען דעם תלמוד נישט שטודירען.

ר. רוסא דאנאווסקי

אונזער תפלה

(צום יאָר תשי"א)

עס איז ראש השנה אין דער פריה. די הימלען זיינען פאר-
כמורעט, פארוואקלעגט. עס דוכט זיך אז אט וועלען זיי א ים
טרעטען פארניסען, וויינען און טרערען. אויף דעם גרויסען
אומרעכט וואס ווערט אויף דער וועלט באזאגנען. די לופט איז
שווער און דורכפיל. באלד הויבט אן צו בליצען און דונערען;
דער שטן-פלאך-המות ווירבעלט ארום און זוכט א באַדע וואו
זיך אפצושטעלען און פון דאָרט ארויסשיקען זיינע פיערדיגע
מחבלים צו פארשפרייטען וואס מער פארניכטונג. ס'איז א
שרעק, אן אימה. ס'הערען זיך פארצוויפעלטע געשרייען. די
שולען זיינען געפאקט מיט מחפליים; אלע זיינען געקומען
אויסגעסען זייער הארץ, אויסגריקען זייער צער און צאלן. עס
ווייל זיך פראַטעסטירען, א ר' לוי יצחק ווערען. „כלל אל תעש
למארת בני מלך? — נישט פון רחמנות, האלט צוריק די מחבלים
פון זייער פארניכטונגס-ארבייט. „פסם היום מרין נמור ..."
— די מלאכיות מיט אזוי פיל אויגען. די „פסם קאלומניקעס"
וועלכע לעבען צו טרינקען אונזער בלוט, האלט זיי צוריק, רבנו
ש' עולם. העכט דאך געשרייען, „שופך דם האדם, אדם דמו

הרב קוק ווענען דער לעצטער וועלט מלחמה

פון דרב אברהם ביק

(צו זיין פינפטען יאָרצייט)

אויך אפגעהלעבט און הארמאטען־שאַס וואָס האָט געמאכט ציטערן דעם רואינען אַרומ.
פארצווייפלט פון די מענטשליכע רשעות, האָט דער גאון דאָך געהאַט אַ געפיל אז אַזוי אַז אַ טריסט פאַר'ן אידישען פּאָלק, אַז טראַגט אין זיך אַ נחמה, אַ טריסט פאַר'ן אידישען פּאָלק, אַז די געדאַנקען האָט ער קלאָר אַרויסגעבראַכט אין זיין ספר „אורות מאופל“.

„די מלחמה — שרייבט

ער — ערוענטקט דעם כח פון משיח'ן. דער אייגענער אַרט פון אידישען נאַצי אָנאַלען קיבץ ווערט אַנטפּלעקט אין מלחמה צייט. די כוואַליעס פון כּלום און צרות וואָס ברוינען אויפ'ן אידישען פּאָלק פון אלע זייטען ברענגען אַרויס דעם נאַציאָנאַלען שטאַלץ. דאָס אידישע פּאָלק דער זעהט זיך אלס פּאָלק גלייך מיט אלע פעלקער אַ פּאָלק וואָס דאַרף האַבען אַ לאַנד, אַ ליטעראַטור און אויך מיליטער...“

„אויך האָב אַ געפיל —

האַט הרב קוק געשריבען אין יענע טעג — אז

פאַר דער לעצטער וועלט־מלחמה איז דער באַרימטער גאון און אידישקייט פון אַרטאָדאָקסישען אידענטיט, דער מרא דארעא דישדאָל ר' אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל געווען רב אין יפו און די אַרומיגע קאָלאָניעס. ווען די מלחמה האָט אויסגעבראַכען און די מערסטע יאָרער אידישע איינוואוינער זיינען געצוואונגען געווען דורכ'ן טרויעריג־באַרימטען טערקישען גירוש צו פאַרלאָזען יפו און אַוועק אין גלייך און אין סיריע, האָט אויך דער

בארימטער גאון פארלאָר

וען דאָס הייליגע לאַנד און

אין די ערשטע צוויי יאָר

פון קריג פאַרבראַכט אין

דער גייטראַלער שווייץ.

די צייט פון דער זריעה

ש. ליימער

די יונגעס איז די צייט פון דער זריעה!
באַהאַלט דאָס שטענדיג אין דיין זכרון!
באַלד ווערט דער מענטש שוואַך און אַלס!
און ווי אַ וויינט אַנטלויפֿען זיינע יאָרען.

זענען דיין פעלד זאָל נישט ווערען,
פאַרוויסט און פאַרוואַקסען מיט דערנער.
הייליג, מיין קינד, איז די ערד,
אַקער, און זייע די קערנער.

די יונגעס איז די צייט פון דער זריעה,
דערנאָך דאַרף מען זאָמלען די גארבען.

ווי אַ שאַטען פאַרגייט אונזער לעבען,
זעה זאָלסט די מעג נישט פאַרדאַרבען.

די וועלט מלחמה האָט אַ מלוכה נאָך אַ מלוכה איז אַרײַנגעצויגען געוואָרן רען אין קאַמף, רוסלאַנד וואָס איז פון די ערשטע אַרויס געגאַנגען אויף די ברייטע פעלדער פון קריג, האָט שוין אָנגעהויבען פיר לען אַ חלשות אין די הענט דער מעריטאָריאַט האָט געפלאַקערט. נאָנט מערבֿ אייראָפּא איז געווען איין באַגריינגע וואונדער. ס'איז צוטרײטעלט געוואָרען די

מענטשליכע אָרדנונג אין אייראָפּא. אינמיטען דעם פלאַקער, איז ווי אַן אַזויס אין אַ בלוטיגען מערבֿ געלעגן דאָס געמיטליכע רוחיגע שווייץ. אין אַ ווינקעל פון דער שווייץ צווישען די הויכע אַלפֿען בערג, איז געלעגן דאָס שטעטלע סט. געלענא, וואו עס האָט געוואוינט דער גאון און בעל מקובל הרב קוק. טעג און נעכט פלעגט ער אַפּוויצען פאַרטייט אין קלח־מסרים. גיט איינער מאל פלעגט ער אויך פאַרבאָלענדשען אין אַ שוויצאַרישער פּראָבֿיט טיגער נאָכט צווישען די בערג און אַנטקעגען אַ הימעל צעצונדען מיט ווייטע שטערן וואונדערען און ווכען, האָט זיך געדאַכט, עפעס אַן ענטפער אויף יענע פּראַגען, אויף יענע סתירות וואָס דורות פון גאנצן פאַר אים האָבען געזוכט אַן ענטפער אויף זיי.

גאַנצע דריי יאָר האָט הרב קוק פאַרבראַכט צווישען די בערג. ביי די גרעניצען האָט דער פּראָנט אַמאָל געשיקט זיין ברודער וואָס איז פאַרלאָרען געגאַנגען אין די תּכּלית'דיגע הימלען וואָס ענטנען שטענדיג איבער די אַלפֿען. פון צייט צו צייט האָט

דאָס אידישע פּאָלק שטייט פאַר זיין ווידער - געבורט, פאַר זיין אָנטפּלעכונג. די ווערטער האָט הרב קוק געשריבען גאַנצע דריי יאָר פאַר דער באַלפור דעקלאַראַציע.

אַבער גיט גאָר ווענען אידישען פּאָלק האָט הרב קוק גערשריבען, גאָר אויך ווענען אויסגאַנג פון דער מלחמה פאַר דער גאַנצער וועלט.

„די מלחמה — שרייבט ער אין דעם זעלבען ספר — מוז אַרויסרופֿען שטימונגען פון תּשובה, ביי דער גאַנצער מענטש־הייט. עס מוז קומען אַ פּאָלשטענדיגע פאַרניכטונג פון דער אייראָפּיאישער פּאָליטישער אָרדנונג, אַ ציוויליזאַציע וואָס האָט גיט געקענט פאַרמירען אַוויפֿעל טייכען בלוט, אַוויפֿעל ציע שטערונג פון מענטשליכער מי און פֿלייס באַווייזט אז דער גאַנצער אַרײַנפֿאַרשטעלער געבוי, דער סאַמע יסוד פֿולס פֿעלקער־בנין איז אַ פאַרפֿולטער. אַז די קולטור וועט מווען חרוב ווערען און אויף איהרע רואינען וועט געבויט ווערען אַ וועלט פון אמת, יושר און געטליכען וויסען.“

הרב קוק איז געווען זיכער אז אַלע גייטמינע און פיזישע ליידען, וואָס די מלחמה האָט פאַראַרזאָכט, זיינען בלוז געווען אַ מיין לייטערונג פון דער ברודערלעך אייראָפּיאישער ציוויל־זאַציע וואָס וועט נאָך אַמאָל תּשובה טאָן פאַר איהרע זינער.

פון דער ספרים וועלט

חיים ניימאן:

א.

רש"י — דער פאקטלעכער
פון תנחם ג. גלען, 84 זייט.
פערלאנג „אדיש לעבט“,
ניו-יאָרק, ת"ש.

אין סאמע מיטן טומעל ארום דעם
נייהונדערט-ייעניגען יובילעאום פון רש"י
האט נתחם ג. גלען, געהענדיג אין די פוס-
טרים פון דעם גרויסען פאקטלעכער,
אויף א שפילען און באשיידענעם אופן
אָנגעשריבען א האנטבוך וואס עטהאלט
רש"י'ס ביאגראפיע, דעם היסטאָר-
רישען הינטערגרונד און די סביבה אין
וועלכער רש"י האט גילעבט און געשאפן,
זיין גרויסע השפעה אויף אייגענע און
פרעמדע, ווי אויך מוסטערן פון זיין כנען
און זיינע שייטשען.

באלד ביים אָנפאנג פיהרט אונז דער
מחבר אריין אין דער היימישער, שטות-
דיגער און נעמיסליכער שטימונג, וואס
ס'פלעגט זיך פיהלען אין חדר ביים לערנען
חומש מיט רש"י, וואס מאַכט פון אונז
ינגעלעך נאך, אָבער וואס האלט שוין
ביים פארנעמען ווערען. דאָס וועט נענטער
דורך א שטיקעל אויסווערענדיג טאקע פון
רש"י אַליין און דורך דער באַוואוסטער
נאָטפיר לענענדע וואס מנחם גלען לאָזט
זיין אייגענעם רבי דערציילען. דער דאָ-
זיגער אַריינפיר האט גלייך די געווינשטע
פעולה, אַזוי אז אַזוי אין די שפעטערע
היסטאָרישע און קהיר'דיגע שטעלען פון
דעם בוך פיהלט זיך א נאָענטקייט.

דעם מחבר איז געלונגען אַנצושלאָסן
אן איינפאכע און קלארען סטיל, דאָס
נישטקוענדיג וואס די מאָנאָגראַפיע איז
אַלאומפאסער און וויסענשאַפטיג באַר-
גירעט אויף א גרויסע צאל מקורות, דאָך
ליענט עס זיך זעהר לייכט און אנגענעם.
אויס'ם בוך געפינען זיך אויך זמירות און
שירים געשריבען פון און וועגען רש"י.
לעזענדיג דעם בוך באקומט זיך א פול-
שטענדיג בילד פון רש"י אין אלע דורות.

ב.

הגיוני הור'י, חלק שני
פון הרב יהודה אלטוסקי,
212 ז. הוצאת פורס,
ניו-יאָרק, ת"ש.

די לעצטע פאר יאר איז געוואָרן א

שפע אויף דרוש ספרים, כאָטש קונים אויף
זיי זיינען געוואָרען ווייניגער. אַמאָל פלע-
גען נאָר אַזעלכע וואָס האָבען עפעס וואָס
נעהאָט צו זאָגען ווערען מחברים און זייער
דע ספרים זיינען על-פירוב געווען לומר-
ישע. היינט אָבער איז די זאך נאָר אַכ-
רערש. יעדער וואָס האָט נאָר די געלט-
מיטלען אויף צו קויפֿען זיך אומשטערב-
ליכקייט לאָזט אָפּדרוקען א ספר.

אדורככלעטערנדיג די הגיוני הור'י,
האָבען מיר געפונען, אז כאָטש די טעמעס
וואָס ווערען דאָרט באַרייט זיינען צייטיגע
און אַקטועלע פראַגען, ווערען זיי אָבער
זעהר אויבערפלעכליך געהאַנדעלט.

אין די דרשות פון מעהרסטע פרשות
איז נישטאָ קיין איינהייטליכקייט. זיי מאַכ-
ען דעם איינדרוק פון צוזאַמענגעוואָרפֿע-
נע שטיקלאך אָן א שום צוזאַמענהאַנג.
מיר געפונען למשל אין פרשת בשלח די
מעשה ווי מ'האָט דעם ט"ו געשטעלט אין
קונע, וואָס איז דערצעלט געוואָרען פון
יוסף מאָנאָשעס אין „פאָרגען ושראָל“,
וואָס האָט אָבער קיין שייכות צום עצם
הענין. אויך ווערען דאָרט איבערגעזחור'ט
פיעלע באַגאַלע וויצען, ווי א שטייגער דער
ווייז ווי קומט אדם צו בהמה אין צדקת,
א. א.

דער ספר איז אויך פול מיט גרייזען,
נישט נאָר גראַמאַטיקאלישע און סטיל-
טישע נאָר אויך אין אויסלייגונג. דער
מחבר צושלאָעטשט די העברעאישע
שפראך ממש אָן רחמנות. מ'קען דאָרט
געפונען אַזעלכע קוריאָצען ווי „אינו עומד
אלא אחת משתי בנותיו" (ו. 42). איר
געטליך א בוכשטעבליכע איבערזעצונג
פון א פאַרגרייטענע ענגלישען זאץ, אָדער
„סוף מר" (ו. 5), „ממה לדרב" (ו. 32),
א. א.

אַלס צוגאַב צו די דרשות זיינען אויך
איינגעשלאָסען מאַמרים, וואָס זיינען שוין
אַמאָל פאַרעפנטליכט געוואָרען, אין וועל-
כע די ישיבת ר' יצחק אלחנן און שוועים
ווערען אַטאַסירט. אין יעדער ערשיינונג
זעהט דער מחבר נאָר די שוואַרצע זייט.
כיינער, דער ספר איז א כיישפיעל וויאזוי
א ספר זאָל נישט געשריבען ווערען.

ג.

מוזיק ביי אידען,
פון ישראל ראבינאוויטש,
209 ז. אינעל פאָבל, קאָ-
מאָנטראַל, קאנאַדע

ביי די אומות העולם זיינען שוין פון
לאַנג פאַראַן פיעלע בייכער איבער מוזיק,
וואָס זיינען נישט געמיינט דאָס פאַר פראַ-
פטיקאָנעלע מוזיקער, נאָר זיינען געשרי-
בען אין א פאָפּולערען פאַרם און אויף
א פשוט'ען אופן דערקלערען זיי די פער-
שיידענע קלאַסישע אָדער פאָלקס גיטונגים.
כיי אונז איז, לויט ווי ווייט ס'איז אונז
כאָמאָט, ביז איצט אַזא בוך נישט געווען.
אפּשר דערפאַר ווייל מיר זיינען סא ווי
ליבהאָבער פון מוזיק און יעדער פון אונז
איז א מכין אויף א גיטונג. דער בוך אָבער,
וואָס ראבינאוויטש האָט אונז געגעבן,
איז אַליין א פאַעמישע און מוזיקאלישע
סימפאָניע פון וועלכער מוזיקער, אַזוי גוט
ווי פשוט'ע אידען פון יעדער שאַטירונג,
קענען גרויס הנאה האָבען.

„ס'איז דער כח פון גיטונגים, שרייבט
דער מחבר—וואָס זיינען געבליבען איינ-
געוואָרעלט אין דער אידישער פאָלקס'
נשמה, און מיט אַזוי ריך אויף יעדער צאָר-
טער סדרונג ווערט דער איד פון היינט
צוזאַמענגעלאָסען מיט אַלע פריהעריגע
אידישע צרות און דורכגעדרונגען מיט יעד-
נעם וואַרימען געפיל פון גלייכער, אפילו
עס ער טראַגט אַלץ ארום מיט אן אייגענע
שפאַרט גיטונגליכען ..."

„דאָס איז דער צויבער פון אונזערע
רעליגיעזע גיטונגים, וואָס בריינגען א פייר-
געליטערט דורך טרערען א טענוג, אויס-
געניסטיגט אין די קלאַנגען פון וועלט-
טרויער. יא, דער וועלט טרויער זינגט
אין אידישע תפילה גיטונג, ניט נאָר דער
אידישער טרויער אַליין."

דער בוך איז ריך אין אָפּהאַנדלונגען
איבער מוזיק ביי אידען אין אַלע צייטען,
פון דער ביבלישער עפאָכע ביז דער היינ-
טיגער צייט. א חזן דער אָפּשצונג פון
אירעלאַנד'ס לעבען און מאָנאָמענטאַלע
שאַפונגען געפינען מיר אַזא אַזאָליען פון
פערשיידענע נוסחאות, חסידישע גיטונגים,
און מוזיקאלישע אינסטרומענטען אין דער
צייט פון בית'המקדש, גיטונגים פון תהיאת
התורה און די מליכות אין פערשיידענע
מקומות, פיעלע פאָלקס לידער און פון
חזנים'ן שטייגער.

שוועים, וואָס זיינען כמעט אַלע מעגליכע
דאָרפֿען געווען געברייכערן זייערע ביכ-
ליאָטעקען מיט אַזא סאַרט בוך.

— שיקט א 1.25 פאר א סובסקריפשאַן —

דעם לעזער'ס טריבונע

שוחד'ישע מריווען. דער זשורנאל איז בא-
גרינדעט אויף א דעמאקראטישען באזיס
און גיט יעדען די מעגליכקייט צו אויסדריי-
קען זיין מיינונג. דארום שיק איך מייע-
נע בעסטע ווייניגע אז „די נייע שוחדים שטי-
מע“ זאל זיין לאורך ימים ושנים.

עס איז ווייטגענוערט, אז אלע אונ-
זערע ברידער שוחדים זאלען ווערען סוב-
סכריבערס פונ'ם זשורנאל, כדי ער זאל
געקוינט ווערען מיט דערפאלג.

רעו. ש. זלמן ריטשמן שו"ב.

ווערטהער רעדאקטאר!

עס איז ביי מיר זעהר חשוב צו קענען
שרייבען אין „די נייע שוחדים שטימע“
אייניגע ציילען. איך מוז אייך זאגען דעם
אמת, אז מיר שוחדים פיהלען זיך א סך
מוטיגער און שטאלצער זייט „די נייע
שוחדים שטימע“ האט אנגעהויבען צו ער-
שיינען.

איך האף אז אונזער זשורנאל וועט זיין
א „סוקסעס“ און איך וויינט איך הצלחה
אין אייער אונטערנעמונג.

מיט גרויס כבוד,

רעו. יחזקאל גינדע שו"ב.

טראכטען פון וויערע חיים הרוחניים וואס
זיינען העלף היותר גדול פון אונזערע אינ-
טערעסען און וועלכע מיר האבען אלע
יאָרען א ביסלע פערנאכלעסיגט.
מינע פריינט. איך זייט געקומען אין
ציט. זאל עס זיין מיט הצלחה אמתית!
בשנת חיים ושלום. ישועות ונחמות לנו
ולכל ישראל אמן.

בברכת כהן.

הרב משה מאיר הכהן ראבינאוויטץ

אל כבוד עורכי הירחון

„די נייע שוחדים שטימע“,

האמת ניתנה לכתוב, כי הירחון יצא
כליל בהדרו. הוא ערך ומסור כטוב טעם
ודעת, הן מעד תכנון ומנגנון ועריכת המא-
רים, והן מעד דמותו וצביונו.

ואני בא בזה בברכתי היוצאת ממעמקי
לבי, יצליח ר' את דרככם בקודש להיות
מעשיכם רצוים, וחזכו לגדלו לחנכו ולהכי-
מו, ויעלה ויפרח ויביא פרי טוב להרים
מצב השחיטה והשוחדים, ויהיה בר קיימא.
כעתירת כל השוחדים ובתוכם גם אני.
יחזקאל ראָוען.

חשוב'ע רעדאקציע!

צום נייעם יאָהר באַגריס איך, „די נייע
שוחדים שטימע“ וועלכע ברענגט אריין
א דערפרישונג און א לעבעדיגקייט אין

מערכת נכבדה
„די נייע שוחדים שטימע“,

נורמנטי להיות בבית ש"ב הרב ישר
ובמקרה מצאתי שבת החוברת החשובה
שלכם „די נייע שוחדים שטימע“. קראתי
ואורו ציני, כי באמת זה כבר מורגש
בעולמנו האורתודוכסי מחסור לאורן כזה,
שיהיה בלי מבטא לא רק לשוחדים—אלא
לכל האנשים החרדים.

מקוט אכי שהצנע חזק, כיון דנבט נבט
ויצליח להציל ולעודד מה שאפשר להציל
עוד.

ברוך כבוד,

הרב יעקב דוד כנן
סטיטן איאָלנדר, נ. י.

חשוב'ע רעדאקטארען!

אלס א „מרישה“ אין דער שוחדים
יוניאן, כמעט כלימיחיי אין א מערוקא,
בן איך געווען טעטיג, אנהאלטענדיג פיער
לע אסטען, דאס פרעזידענטשאפט איינ-
געשלאסען, פיל איך א חוב צו שיקען
א ברכה און א באגרייטונג צו אייער זשורי
נאל „די נייע שוחדים שטימע“, אין וועל-
כען מיר האבען שוין לאנג זיך גענויטונט.
ער איז גרויסאריגי געלונגען און פאר-
שפרעכט וויער פיל.

שוחדים אלס א פלאס, מיט ספעציעלע
אינטערעסען קענען זיך פארניגען צו

דערהאלטען אין רעדאקציע

ספר הוראן פון אנדרת אחים אנשי ליד
באוויטין,

רעו. ש. ז. ריטשמן, רע-
דאקטאר, אין וועלכען ס'ווערט געגעבען
א קריהל פון 50 יאר טעטיגקייטען. שעה
ארויסגעגעבען און מאכט א גוטע איינ-
דרוק. רעו. ריטשמן וועלכער באזיצט
א ליטערארישע פערדע, באטייליגט זיך
מיט שירים און חומאָר.

די פילאָזאָפֿיע פון לעבען, דר. יוסף דאָ-
נאָוסקי. דאָס

איז אן הוספה צו א גרעסערע ספר, החיים
והמות, גיט זיך אפ מיט דעפיניציעס פון
פילאָזאָפֿישע טערמינען מיט א צוגאב פון
אייגענע אָריגינעלע אינטערפּרעטאציעס.

סניא ד״ר, הרב אורי מונעסער, מונעש-
טער פאָבלישינג קאָ, ברוק

ליין, ניו יאָרק.

ווער איז ווער צווישען אונזערע

מיטאר ביימער

הרב דר. יוסף דאָנאָוסקי — איינער
פון די געלערנטע אַרטאָדאָקסישע
רבנים, מחבר פון עטליכע ספרים און
בארימטער מטיח.

הרב הפסדראן — באַנאָנטער העכערע
אישער שריפטשטעלער, מיטארבייטער
אין הרוא, רב אין מאַנטשעסטער, נ.ה.

הרב נתן חוועל — איינער פון די ווייכ
טייטשע ניו יארקער רבנים, פירער פון
הסתדרות תלמידי אונגארן, בארימטער
אראטאר און רב אין איינער פון די
גרעסטע שולען אין די בראַנסקס.

כתיבה וחתימה טובה לנשיא אנדרתנו
מנהלה ולועה"ם ולכל אחי, ידידי
ומרובי ולכלל ישראל.

שמואל באָרדאָן

הרב נחום ברוךזיס — באַוואָסטער
רב, העכערע איש — ארישער שרייבער,
מחבר פון אן ענציקלאָפּעדיע.

הרב יעקב דוב גאָרדאָן — באַקאַנטער
העברעאישער שריפטשטעלער, איינער
פון די פירענדע רבנים אין איסט
בראָנסקס, מחבר פון א דרושיספר:
„מועד ושבח“.

חנה ג. גלען — באַקאַנטער העכערע
איש ארישער נאָוועליסט און רעדאק-
טאר פון ניויאַרקער וואָכענבלאָט.

DR. A. PFLANZER

Surgeon Dentist

249 E. Houston St. New York

ווינטש אלס פריינט און פארטראַנייטערעם
א גוט יאָר!

שוועטשע כראנים

פרעזידענט א. מעלצער פירט זיין מאכטער רחל'ע צו דער הופת.

זונטאג, דעם 22סטן סעפטעמבער, איז פארגעקומען אין שיינעם מיליאן-דאלער דינען לוקסוריעזען 'פארמאאונט געשטאן' 188טע גאס און בראדוויי, די חתונה פון רחל'ע מעלצער, די געראטענע טאכטער פון דעם פרעזידענט פון דער שוועטס יוניאן, לאקאל 370, מיט יחזקאל בערגער, דעם באוואוסטען אקאזשענט, א זון פון דעם באקאנטען פאר מאנפעסטשורער-מדרכי בערגער.

שוין לאנג-לאנג איז אין שוועטשע קרייז זען אזא חתונה נישט גיווען. צווישען די געסט זיינען גיווען די פני פון די ניי יאקער שוועטס. מסדר קרושין איז געווען אונזער אלעמענס באקאנטער הרב ישראל באשקאוויץ, אלס ארויסגעהאלפן האט זיין זון שלמה'ל מיט זיין העלדשער טע-נאר שטימע. די ידיד קרושין זיינען גיווען רעו. שמואל גארדאן און רעו. מדרכי מאלטינסקי.

דושיארוש לערעמאן, מענדעווער פון דער יוניאן, האט געהאלטען א לענגערע אינטערעסאנטע רעדע אין ענגליש, געבעני דיג אן איבערליק איבער די אויפגענומען איז דער יוניאן אונטער דער אדמיניסטראציע פון דעם מחותן. לאיער אש האט גירעט אין אידיש. ווארימע בעניסונגען זיינען געהאלטען געווארען פון מינאנס סעקרעטער מדרכי לייטער, שמואל פאב-ריקאנט און פראטאקאל סעקרעטאר יחזקאל שפיץ.

אין די שבע ברכות ביים בענטשען האט בען דוד באטייליגט שמואל גארדאן, הרב א. גאלדאז, מ. מאלטינסקי, חיים אלעזר לורע. די לידים אקוילערי איז גיווען

רעפערענטירט דורך דער פרעזידענט פון מרס. מאירסאן. אחרון-אחרון חביב האט דער פאטער פון דער כלת גירעט צום יונגען פארפאלק אין אידיש און ענגליש, אונזייערדיג זיי די ריכטיגקייט אין וועלכער א אידיש פארפאלק דארף נעמען, כדי צו זיין א כבוד און שטאלץ פאר דער פאמיליע און אידישען פאלק. מיט א שוין נעם חסידישען מאדאליטעט טאגט האט זיך די חתונה געשלאסען.

א געלונגענע קאמבינאציע

רבי חיים יהודה הורוויץ האט זיך פאר אייניגט מיט דעם בארימטען חזן און זינגער משה אוישער און דעם בעוואוסטען דריבענט סעמינעל סטורנער, כדי צו געבן די געלעגנהייט די ניריאקער אידען צו מאכען זייערע חתונות אויף אן אייניג דרוקספולען און אינטערעסאנטען אופן.

די קאמבינאציע ווערט באגריסט פון זייערע צאלרייכע פריינט און זיי ווינשען רבי הורוויץ העלחה, מזל וברכה און דער אונטערנעמונג.

א שיינע חתונה ביים חשוב'ען מעמבער הרב הלל מאקאיער

מוצש"ק, שבת נחמן, איז פארגעקומען די אינטערעסאנטע חתונה פון ברבורה'לע מאקאיער, די טאכטער פון אונזער באקאנטער טען ש"י ושו"ב הרב הלל מאקאיער מיט דעם איידעלען אינטעליגענטען יונגעמאן דניאל גארדאן.

עס האבען זיך באטייליגט ארום 150 געסט. מסדר קרושין איז גיווען הרב הגאון המפורסם בנימין הכהן פליישער. טאקסטאסטער איז גיווען הרב יעקב קאז.

די באוואוסטע חנונים און זינגערס, די נעל-סאן ברירער, האבען מיט זייערע זיסע גינגנים אריינגעבראכט דעם עולם אין א געהויערע שטימונג. א וואונדערבארע פילאזאפישע רעדע האט געהאלטען הרב האנון פליישער. עס האבען אויך גירעט הרב קאן און דער אביהכלה הרב טאקאיער. ביי שוין גירעטע מיטען האט דער עולם זייער פליין פארבראכט געניסענדיג פון עולם הות.

א קאמיטע פון די שוועטס רעו. י. שפיץ, רעו. האך און רעו. י. נוסבוים האבען רעפערענטירט די שוועטס יוניאן. שבע ברכות איז צוגעטיילט געווארען צום באקאנטען הרב הל' חיים יוסף ווייז בערגער. די חתונה איז דורכגעפירט געווארען דערפון אן א שטרענגע טראדיציאנעלען שטייגער און די געסט האבען זיך שמח געווען ביז אין גראען טאג אריין.

צבי זאב בר' ראובן מלאמאק נ"ע

זייענדיג צו פרעס איז אונז אנטקומען די טרויעריגע ידיעה, דאס אונזער חשוב'ער מעמבער רעו. מלאמאק איז דאגעשטאן פרי, כ"ג אלול געשטארבן בען. דער נפטר וועלכער איז גיווען זעהר שטארק באליבט צווישען אלע זיינע באקאנטע און וועלכער האט זיך אויסגעצייכענט אלס מנגן גדול און מוזיקאנט און גיווען א געבוירענער פון סלוצק, פונקטער גובערניע, און נאך נישט אלט גיווען קיין פופציג יאר. ער לאזט איבער א מאכטער און צוויי זין אלע נישט פארהייראט.

דער פארלוסט, מומענדיג נאך אייניג נע וואקען דראנהיים אין מאריסיווא האמפיסאל, וואו מ'האט דעם פער-שטארבענעם געבראכט נאכדעם ווי ער האט פלוצלינג אין מארקעט באקומען א „סטראק“, האט ארויס גערופען גרויס ערשטערונג צווישען אלע שוועטס.

MR. & MRS. JULIUS LEVINE

send their

New Year's Greetings

to

FAMILY LEITER

745 7th Ave,

New York City

ל שנה טובה תכתבו

די יונייטעד סטריקטלי כשר-בוטשערס
און די בראנקס

ווינטשט די כשרבוטשערס פון די בראנקס מיט זייערע פאמיליעס,
אלע שוועטס און דעם גאנצען כלל ישראל
א כתיבה וחתימה טובה

וויילאס גרינוואלד, פרעז. אוירווינג איידעלסבערג, ווייז-פרעז.
דיוו גאלדער, סעקוטארע מארים פרידמאן, סעקר.

לתקופת השנה

הרב יעקב דוב נאדראן

(ס ק י ר ה ל ר י ת)

כשמעדה נכנסת ישראל בראש השנה ת"ש ושפכה את לבב לפני אל זולת רחמים על השכנת השלום בעולם ועל העברת „ממשלת זרן מן הארץ" היתה ארץ פולין ארץ צעירה וגדולה של 85 מיליון נפש מתפרפרת בין שיני הטורף ונלחמת על נפשה בשארית כחה.

בצום נדליתה, 17 בספטמבר, הגיה הדוב הרוסי וטרף בכפו התיכה הראויה להתכבד ובזה נסתם הגולל על הריסובוליקה הפולנית.

היושב היהודי בעל שלשת מיליונים וחצי, ישוב מנובש ומלודר המעורה בקרקע המולדת קרוב לאלף שנה, שהיה היותר גדול היהודי חשוב בכוחות הכרתיים ותעשייתיים שבין הישובים היהודיים שבארצות אירופה, נקרע לשנים לפתעפתאום; כשני מיליונים נשארו ברשות הנאצים וכמיליון וחצי עברו אל הסור בימים והמעבר מהבא להחם ומהחם להבא נעשה לרבר הנמנע. אין ידועות ברורות מן הנעשה מעבר לכבולס, כי בעלי השלטונות לצבעיהם השונים כבד דאנו לכר, כי הוי האוכלוסין בכלל וחיי היהודים בפרט יהיו מכוסים בערפל. אך המעט מן המעט הפורץ אלינו מן ההורים והמקיים יש בו כדי להקפיד את הרב בעורקים ולהפסיק את דופק חלל. ואם יש הבדלי מהות ושנויי יחס בנוגע ליהודים מצד הנאצים ומצד הסובייטים ולא ראי זה כראי זה, הרי הצד השוט שבהם הוא — הסתר דבר! ב ש ט ח י ה כ ב ו ש ה נ צ א י ה המגיעות אלינו ע"י לגזיונים שונים ומגוונים לא מפח מן התחום האיום שבו נתונים אחינו בשטח כבוש הנאצי מראים לנו בעליל כי היטל וסיעתו הכריזו פשוט מלחמת כליון והשמד ביהודים אין גבול לערציותם של בעלי השלטונות ואין שיעור להתעללותם בנפש האדם מיישראל. המתה בהמון בלי דין ומשפט, עבדות כפיה ללא תשלום כלשהו, חלול בתי כנסיות ובתי מדרשות ושדפת ספרי תורה, החרמת רכוש וגזרות נירוש שיש בהם משום עמירה מן השורה הם מעשים ככל יום. עד כמה הגיעה מרת התדרללותם של יהודי פולין תשמש לנו עובדה זו:

„מספר היהודים כוורשה קודם התפרצות המלחמה הגיע לכדי שש מאות אלף והיום לחמש מאות אלף, אבל שמונים אחוז מהם מתגוררים ב..."

ב ש ט ח י ה כ ב ו ש ה נ צ א י ה. עם תוספת של מיליון וחצי יהודים אל רוסיה הגדולה והרחבה בא שנוי יסודי במצבם הכלכלי והמשפטי, ההחלל הנפוש ש„נצאל" בחסר מטעמה סבל „שיווי זכויות" ביהר תושבי רוסיה וממילא, הכל כפננה המדינית: חוסר כל ובגדים, בטלים של מוסדות תורה, מאסרים של ציונים, סתים בתי הספר העבריים ותעמולה של הפחד כלפי כל היקר ותקדוש לנו. בארצות הבאלטיות, כליומן שעמדו הללו ברשות עצמן, מצאו להם היהודים תנאי חיים מתאימים להתפתח חותם. כיהוד מיום שהוחרת ווילנא לליטא מצאו בה הישינות ורבותיהן ופליטי מלחמה אחרים במספר רב מקום מלט, מתוך אמונה שבאו אל המנוחה ואל הנחלה. כיון שנכרה „מרת הרחמים" בלבן של סטאלין והוציאים מעבדות לחרות ומשעבוד לגאולה, מיר נבלעו כולם בנזף האומי של רוסיה הגדולה ומאכן

ולחבא אין פרי ואין צוהת ואין דאגת חבלל והפרט. הכל מצא את הפתרון המוחלט, כמובן, על-פי דעת סטאלין וחבריו... היהודים באיטליה. עם בנייתם של האוטל-קים לפעולות מלחמה כבעלי ברית היטלר הורע ביותר מצב היהודים באיטליה עצמה וגם בנדה התדרה בלב האוכלוסין היהודים בנבולותיו של ים התיכון. עוד בטרם שעבר מוסקוויני למלחמה קבל עליו תכליתו ותום מתורתו של היטלר את „שיטת הגזע" והתחיל רוחת ארצו הנאציסטית היהודית שנטלה חלק רב בבנינה של התרבות האיטלקית עד שהזכרחה לעקור משם ולקבש מקומות ממלס ביהר חלקי תכל. כמה מהם התישבנו בארץ ישראל והתמסרו לכנין מולדתנו.

איטליה גם כמרה שערי ארצה כפני היהודים הכאים ואסרה את היציאה על היושבים בה מכבר. בליכך גדלה „החכה" בארצות הללו אל בני אברהם, יצחק ויעקב עד שאוסרים גם את היציאה עליהם...

מ מ ש ל ת פ ו ל י נ ב ו ל ה. עם כבושה של פולין ע"י הנאצים נתגלעה ממשלתה ללונדון בירת בריטניה הגדולה ששם היא ממשיכה ללכת בדרך הכבושה של שנת ישראל. סבורים הם, כנראה, קברניטים החדשים של פולין, שהשגאה לישראל היא „מצוה שאינה תלויה בארץ" ומצוה תדיר בכל מקום... ואם יש שבאירכיה הממשלה הפולנית ישמעו דברי כבושין על פקועת איבה מצד חוני הצבא או עתונות אנטישמית כלפי היהודים, אין הדברים אלא מן השפה ולחוץ ואינם עושים רושם. כמובן, שכל זמן שהממשלה הפולנית החדשה לא תקבל עליו את דיני התשובה, „החרם" של שערר וסבל על „הבא" אין הדברים הפורשים אלא סטובל ושירי בירו ואין בכוחם לחשבות מלכנו את המעשים, „היפוי" של העבר הקרוב...

היהודים בארצות הבלקן. בארצות כור-מיניה, הארץ הקלסית של היגנאל הישראלי, הונגריה וסלובקיה, שסבלו את תורת היטלר בהשפעת המלחמה, מצב היהודים הולך ורע מיום ליום. גזרות, שתכליתן להעמיד את הקיבוצים היהודיים במצב של פקועת איבה, מתברשות חדרות לכסורים. החרמת היהודים מחיי הכלכלה של הארצות הללו צועדת בצעדי ענק. תעורות מסחר וזכות עבודה נטולות מאת היהודים. מרחיקים פרופסורים יהודיים מבתי-ספר נכונים; מכריחים את היהודים למכור את רכושם במחירים מינימליים ולקבל תשלום במשך עשר שנים ועוד ועוד...

סימן יפה הוא ליהודי יוגוסלביה, בולגריה, טורקיה ויוון שאין מדברים עליהם בעתונות היהודית ויש לשער שלא באו בחייהם שנויים לרעה. הלאו, לאורך ימים...

היהודים בצרפת. עם מפלת צרפת בידי היטלר הוגדרה סאת הפורענות אליהם. מאות אלפים ספליטי סתר היטלר, שהגיעו אחריו לגלילי מות שונים אל צרפת. האמינים שכאן מצאו להם את מקלטם האחרון שוב נפלו לתוך זנף הטורף. סמרה מאוים כזה עוד לא באה חשטן. 400 אלף יהודים עמדו על גבול ספרד ורוסטיגו, ובשני רחמים" לחת להם לעבור.

השנוי לרעת ביחס ליהודים אף בחלם הכלתי תפוס ע"י הנאצים וההתנפלות על היהודים בהתבוננות צרפת מעוררים חדרה. היהודים באנגליה. אין ספק, שום סכר לפקפק ביחס הדידותי של העם והממשלה כלפי היהודים. על-אף כל הטענות והמבעיות שהיו לנו כלפי הממשלה הבריטית ביחסה לעתידנו בארץ ישראל, כיום אנו רואים כאנגליה את מעורבותה האחרונה באירופה וכל מאמציהו האפשריים נתונים לה ולנצחונה הנגמר. עם סכנת חדרות הנאצים לאיי בריטניה הורע מצב הפליטים בארץ וכל יוצאי גרמניה ואוסטריה חשורים בעיני הממשלה ולאפים מהם ניתנו במרכזייהם, „ספני הכרה השעה".

תש"א

י. 5. ברר

כבר הגיענו.
סמים מוכחים
אותות חזקים.
מברלין לורשה
ומפראג ועד אמשטרדם
באין מנוס, באין מפלט
ובאין מעצור ומנוח,
בדרך ובקיע,
על-כל שדה ומשעול,
לעין השמש ובאיום ליל,
ביות — גזיתנו
רמושים, נרמסים.

נגעלו השערים,
נכתמו המבואות,
נשטפו החופים,
נשכרו האניות,
נסגרו הארצות
והתקוות אפסו.

כלו כל הקצין,
נתברו כל החשבונות,
המשיח עוד-לא בא.
ואם לא בשנת תש"א,
כבר אין כדאי . . .

אף לא עשור אז מאתים,
רק שנים אלה כעיינו יום
ואלפים — יומים.
היות,
ולמים ששת
העולם נברא,
יוצא לפי חשבון
ברור ומדויק,
כי יום מנוחה,
האלף השביעי,
הוא קץ הימין.
אלף ליום אלה ליום,
הינו הך, הינו הך.
ושלש מאות שנה,
תוספת שבת,
מחול על הקדש
מצוה להוסיף.
לכן,
מקץ אלפים חמשת
ומאות שבע,
בראשית תש"א
בן-דוד בא.
הבלי משיח, הוי רבנו,
עוד יותר על המדה

כלו כל הקצין,
נתברו כל החשבונות,
המשיח עוד-לא בא.
ואם לא בשנת תש"א,
כבר אין כדאי . . .
זוכרנו,
ילד קט או היתית.
והת,
כאחת משעות בן-השמשות,
בשעה שלא יום ולא לילה,
כטוב לב הרבי עליו
וועמו סר מעל פניו,
צנה לו את כפת הקסיפה,
שמוזקן היתה שחוקה ומכריקה
ולאחורי צדעיו חשמית;
מצה של קלף קטום וטלוא
לרגע נגלל, נתפשט ונתושר
כספר-תורה בשעת קריאה;
אף קולו התרונן בחגיגות
והרעים בעו ובטחה
כמי שקורא ב"וואת הברכה".
"יודעים אתם ילד,
יומו של הקב"ה מהו?
לא שנה, שנתיים,

מטעם הריפואיזם ווינרל ווילקי, הודיע בסומבי שאין הוא
רוצה בחמיבתם של מפיצי רעל השנאת ישראל באמריקה ועם
הבתרו לפרוידנט יכריז מלחמה נגד האלמנטים החשובים בארץ.
הודעה זו הכיאה שביעת רצון ותרע בלב הצבור היהודי במדינת.

א ר צ י ש ר א ל . חורבנו של הקולות שלמות באירופה
ומלחמת הרם שהוכרו על אחינו מטעם היטלר והכנופיה שלו
העמידה את ארץ ישראל במרכז החיים שלנו. עינו אחינו האחויות
שלהבת הנהיגו נשואות אל נהרות אורח זו כמפלגת לגרדפים
ועתידו גדול של עם ישראל כולו. הישוב היהודי בארץ עומד
על המשמר בהנהגת המולדת. מסירות העם היהודי הנאמנה לאומי
פרוה הבריתית ובטחוננו בנצחונה הנגזר על היטלר אף לרגע
אינם מיטלים כספי למעלה ממאת אלף איש ואשה עומדים
מנוסים ומתכים לפקודה. ודעות שונות שהניעו אלינו מארץ
ישראל בזמן האחרון יש בהן משום חרדה לעתיד. פינתם רוטני
ברג שנכחד בשעתו לראש ועד הלאומי הניש פטורין מאין יכולת
להביא את חלקי הישוב לידי אחדות מוחלטת, דבר הנחוי מאד
מפני חכרת השעה. פלוגות איטליה הולכות ומתקרבות לגבולות
מצרים וארץ ישראל ויש רגלים לרבר כי מלחמה כבדה תתלקח
שם. בכלליות אנו מלאים אמונה שהישוב יעמוד בפני כל סכנה
הנשקפת מבחוץ.

הלאו שמירות אורה שבארצות הברית וארץ ישראל
תתרחבה והיוו לעמוד אש להאיר את מחשבי חיינו בשעת זו.

מפלגת הפועלים באנגליה הראתה פעמים הרבה את יחסה
החיובי לבנינה של ארץ ישראל וחתפתחותה ע"י היהודים. ב"ב
הפועלים תוססים מקום הנון כבנינו של ווינסטון צ'רצ'יל ויש
בזה משום סכום טובים להבא.

בזמן האחרון נתכבלה ידיעה על יסור יחידה צבאית יהודית
בארץ ישראל, אף כי פעמים שונות הביעה הממשלה את התנג-
דותה לרעיון זה.

ב א ר צ ו ת . עם חורבנה של יהדות אירופה
וגזרת השיתוף שנגזרה על אחינו האחויות בלהבת המלחמה או
כאומית מלחמה הוגדל מאוד תפקידה הסטורי של היהדות
האמריקאית. הצבור של חמשת מיליונים יהודים באמריקה לא
יעמוד מנגד לעלות בצרה. המנכית היהודית המאוחדת" הכריות
מנכית גדולה לטובת ננועי המלחמה באירופה. עם המשבר
האיום העובר על מוסדות התורה והחנך באירופה נתעוררה
תנועה רחבה בקרב הצבור להקים מה בארץ מוסדות תורה חרדים
ולתצוץ מה שיש להציל. זרמים שונים של שנאה לישראל לא
פסחו גם עלינו והציפו גם את ארצות-הברית. תעמולה בעלפה
ובכתב נגד היהודים מתנהלת בקרב השרדות הרהבות בארצנו.
אמנם, יש להורות שעם התפרצות המלחמה ועם הווכח הקהל
עליו עובדות, כי כל המפזיצים רעל השנאה לישראל המיהם
צעצם בעלי, "הטיר החמישי" העוסקים במעשי רינוג לטובת הנאי-
צים, הופחתה השפעת האנטישמיות, אף שאין להכחיש שהתע-
מוה החשאית עדיין נמשכת והולכת. המועמד החדש לפרוידנט

כשאישה-המרע שלנו יגש לתפקידו בהכנעה לפני אלוקי הנגלות והנסתרות ובכבוד-ראש של תלמיד חכם דוקא. השפה העברית היתה וזהיה לשון קדושה והשפה היהודית מין רית של יראת שמים נודף הימנה, וכשישללו ממנה את הלכבויות הזו ישיחיתו את כל יפיה.

אין אתה מוצא חיים של חברה יהודית, אלא במקום שהקבוץ החברתי חי ברוח התורה ותוהום המצוות טבוע עליו וכמרה שהיחיד סופג לחוכו את התרבות היהודית כח כמדה הוא מתבקש בחברה יהודית אמיתית, בקצרה: התרבות היהודית אינה צומחת רק מן האמונה בלבד, אלא גם-כן בשבילה. ויתר על כן, אין לנו סביבה של תרבות חלונית, אלא סביבה של אמונה עתירה, ויהדות שמה. וכל תכונות חלוניות, שהולכות ונוספות עליה, כולן נכללות בתוכה ומסבילות ממנה את הרורה חרתי ורומטות האמונה. ועד כמה יהיה הקיפן גדול ידה שולטת כהן ומצוה עליהן: מה, מהי, ואיך. תרבות עומדת ברושט עצמה, לא רק בשעת גירולה וצמיחתה אלא אפילו בתקופת דלדולה והו דבר בלתי אפשרי ולא יתכן כלל.

אתה מוצא אומרים: יש עם שתרבותו תלויה מאחוריו כספר העדף ורק אישיו הגאונים כפו אותה עליו. אבל לעם עצמו אין לו בה חלק כלל. אם נכונה ואמיתית השערה זו או שקר יסודת זהו דבר התלוי במחולקות וביחסו של העאון אל העם. אבל זה הערר לנו כיום שאין אתה מוצא תרבות אחרת, שתרבות את כל העם מן הקצה אל הקצה, מן הגאון הגדול עד החנוני הפעוט שבקצה הרחוב, בהתרבות היהודית; אין אתה מוצא אחרת שתהא בולטת ועצמאית כל כך ותכלית ותבדיל גם את נושאה. אי אפשר לו לעם שזכה לה, שירצה פתאום ובבתי אהת להחליפה בתרבות של סמנות; אי אפשר שיוכל וירצה להשליך אחרי גו את יחסו הקרוב לאלוקיו ויסתפק בהר רחוק ממנו. אין לו לעם היהודי תרבות אחרת אלא זו שהיא קנינו מאלפי דוד ודוד: יהדות.

שחות, פנס בידו האחת ופטיש בידו השניה. הוא הולך מבית לבית ונער קטן על ידו (אני עבדכם!) . . . עומד הוא לפני חלון או פתח, מכפיתו ושר כמולו הצעיר: "ישראל! עם קדושים, שטיים און, שטיים און לעבודת הבורא!" . . . (קומו נא, התעוררו נא!) והנה נשמעו אנחות שוברות גופו של אדם, הריקות דלתים וצעדי יהודים הולכים לבתי הכנסת . . . בתי כנסת מלאים. החזן שר עם מקהלתו, ובני ישראל מתמוננים בדמעות. מבקשים סליחה ומחילה על חטאים שלא הטאו . . . אשמנו מכל עם, בושנו מכל דור" . . .

אך נגמרו הפלחות, מתחילות הכנסיות הקתוליות והפרובו-סלאביות לצלצל בפעמוניהם . . . הפולות — עבים, כברים מפחידים . . . שם הילר מבית-התפלה עם הסבא שלו ושואל אותו: "בשתובא הגאולה, סבא יקר, גם אז נבקש סליחה ומחילה?" . . .

. . . נמצא כיום אותו ילד בירושלים עיר הקדושה, אותה תמונה חזרת ונשנית; תפיעות, תפלות, צלצולי פעמוני כנסיות . . . ובשנה זו בהופעת יריות . . .

ולפני אשמורת הבוקר משרכים יהודים את דרכם אל בתי התפלה. רשינוות מיוחדים קיבלו לכך. וחשכת סוף-היורש אופפת את העיר הנצורה. ומבתי הכנסת יוצאים קולות מתפללים. הם מבקשים סליחה ומחילה וכפרה . . . כן, לא די להם, לעמנו, שהבלינו, שבכשי את יצרם, שלא שלמו מדה כנגד מדה. מבקשים סליחה, הנרצח אשם, שכן נרצח הוא . . .

והרוצחים ועושי המזימה נחים, ישנים שנת "ישראל" ואצילים. ביצעו פשע באיוו מקום, בהרים, במחשכים, ומחר

תרבות ואמונה

ש. סולם

שלא להאמין באלוהות זה הוא דבר המצוי רק אצל יחידים. אצל עמים שלמים הדבר אינו מצוי כלל. אמנם, לרוב אינם מניעים בהתלבטותם לירי אמונת היחיד, אבל את האלוהות חשים הם כגופם ובנפשם; ואם פעם ינסה היחיד להביא לפניו "אמונה" בלי אלוהות, כביכול, (בדיומום) הדבר אינו נמשך זמן רב משום שאי אפשר לה לאמונה בלי אלוהות. ובדרך כלל ערין לא מצאנו עד היום עם חסר אמונה כל עיקר.

ולא זו בלבד, אלא האמונה היא מקור תרבותו וסביבתו הרוחנית המיוחדת לו בלבד. בסביבה זו הוא חי ויוצר כל מפעליו וקניניו; בה סוער רופק-האמונה, אשדת לוהטת כחוטו הצר צורות אמונתו אשר נשימתה מפעמית את רוחו ועטה כותב את מדעיו. מתוך חלונות נשמעים נענועים של אמונה זו ורצונה משתקף מתוך סדר חיי החברה והיחיד. ואם ינסה איש לשלול את אמונתו של איוה עם שהוא, הולכים ומסתתמים מקורות הפילוסופיה שלו, אמונתו מדעיתו ולשונו; מתדלדלות צורות חיי צבורו ויחידיו, וכל תרבותו מתנדפת ובטלה מן העולם.

אצלנו היהודים כת שלטונה של האמונה כביר ביותר מאשר אצל עמים אחרים ויחסה אל התרבות קרוב מאד-מאד. אצלנו האמונה היא כתר האור שאוקים חשב לראשו, שקרניה תוקפות ומקיפות את כל חיינו ואין שום יצור ונברא יכול להתעלם מעבודתו של בורא העולם.

הפילוסופיה היהודית היא ריתית אמונה, לשם אמונה ואמונה על מנת ליהנות הימנה אינן לפי רוח היהדות. אמונה כזו תשאר לעולם בעלת מום ויוצאת דופן, העומדת מחוץ לתחום היצירה ואין חותם של שום עם טבוע עליה. אז יוצר מרע עברי,

מחנם ג. גלן:

מימי המאורעות והעוצר

(א"י, תרצ"ו - תרצ"ז)

הסליחות הראשונות...

לא. לא הצליחו משנאינו ומקטרינונו לבטל את סדרי חיינו ולהרוס את אשיותינו הקבועות והמורשות . . . על אף כל המכשולים, המוקשים, הפצצות, היריות, הגרירות, ההצתות, וכו' וממשיך הישוב לתבלין ולהתקיים. וכן גם סדרי החיים הישנים לא התערערו: חגנו את חג העצרת ביוצר צער ויגון, ו"חמין שבעות" לא נערך בבתי-הכנסת, כי אם ביחידות. לכותל-המערבי, ב"תשעה-באב" לא הלכנו . . . ועתה באו עלינו ימי הסליחות.

אחינו הספרדים הקדימו אותנו, כמנהגם בתיוקן אשמורת לסליחות, מאז יום הראשון לחודש הרחמים הסליחות. ובלילה בלילה, כשאנו מבורים בבית מנחם ה"עוצר" עלינו, חוררים אלינו קולות התקיעה שהם תוקעים חמש פעמים בעת אמירת הסליחות. הקולות העגומים הללו מגיעים אלינו מעל לברטוריו המבוגרים של ההיילים והשומרים הסובבים בעיר, וקולות המתפללים, שהר הדורות נשמע מהן חוררים לאזינו מעל ליריות הנשמעות, שבקועות את הרמפה.

יריות. תקיעות. תפלות! . . . ועתה הניע זמן הסליחות של האשכנזים. וכרונות עמומים ונשכחים באים כאילו מאיוה עולם זר: "עידה קטנה, קטמה של שמריה כמו מי הנהר העוצרים אותה. משש שן אחד הולך

מחנה האויבים, צורדיישראל ומחריכו באו אלה, אף לא מכת המבולאים והפוכי קערהיהדות על פיה, הם באו מכנהיני ישראל ומדריכו, כאפטרופסים ליהדות ומורידת ואמונה לעם; הם באו באיצטלאות של רבנים ובכל האחריות של קברניטירעהם, הם הראיכים הירופורמים, אשר בין החללים הרוחניים הרבים שהפילו בתוך תחוסייהדות—ההרוד היותר עצום של הכשרות כעמנו, אשר הירופומים בקלותיראשם ובשרירותילבם הרשעה הכלולה ופעצה ונטלו את כל חייתה ממנה.

כי זקנייהדות, אשר באו לכאן ותורתם יוראתם בידם, הולכים ומתמעטים קימאקיקימעא. ואף אלה מהם הקיימים עור מאבדים את שליטתם והשפעתם בבית וכחברה. דבריהם אינם מתקבלים ורעתם אינה נשמעת. צף ועולה לעינינו דור חדש הסופג את יירותו מן ההיכל המודרני ומפר הראבי הוא חי. והראבי הזה המתכחש למסורתיראבות והפונה עורף לכל עיקר חשבו כדת ישראל, קושר כתרים למנהגים תפלים ולחוקותירגוים. הוא בורא ערכים ותוחם תחומים חדשים ביהדות. כהוראותיו, בנאומיו ובכתהגהותו הוא סובע סמכע חדשה של יהדות, הנעשית עוברת בין העם. והדור הצעיר הזה איז לו אלא מה שענינו ראות ממנהיניו הרוחניים, כביכול.

אחד העיקרים הראשיים באמונת ישראל, אשר הראבי הפיל חלל במתנהיהדות היא, כאמור, הכשרות, זו חומת הדת הכבודה, אשר עם נפילתה נופל ומתנונה העם כליו הראבי העושה את יהדותו ביללותיחבילות של כשריפולחן ומנהגיחבאי, הוא כמעט חמיר הראשון בקהלתו לזכר כסעודות נכרים. לערוך משמאות במסעודות טרפות וגם להכניס נבלות לתוך ההיכלות עצמם. משעים בכל יום הם שהיהודים סתם, אשר לשם נוי, פומכי או הנהג דעת בנייה, נמפחים להיכל מודרני, טועמים את כשר-הנבלה במשתאות ההיכל ב פ ע ה ר א ש ו ה ב ח י ה ם . מתחילה הם אולי עושים זאת מתוך היסוס והכאחלה; בלכם אולי הם גם מתרעמים על יהדות מסולפת

יבשה על מוט למעלה בלול, והם כלם שכבו תחת המוט. גם תרנגולים אחרים והרנגולות רבות היו שם. היה שקט ודממה בכל. התרנגול הגדול היה קורא בשעות הקבועות לכך, וכשמים השמים היו כלם נעורים, מוצחים את פיהם בשיירי מזמרה . . . לילה אחד הופרעה מנוחת הליל: באמצע הלילה הוארו פני השמים באור בווע ומצית. הרבה מאתיו ומאחיותיו נצלו חיים, והוא עם עוד אחרים ניצל . . .

וזו ההיסטוריה הקצרה של התרנגול הבא מן המושבה היהודית בשנה זו. התסכלתי בפני התרנגול והתבייחתי בפניו שעליו הוטל הגורל, דוקא עליו, להיות "כפרה" לי. ושאלה אחת אימרה לא נתנה לי מנוח. שאלה שתמיד מלווה אותי בימים אלה: עלינו לבקש סליחה ומחילה, עלינו המבליגים, עלינו הרואים עול ואינם משיבים . . . והתרנגול מסתכל בי ואני בו ואין למצוא תשובה. ואולם הוספתי עוד פסוק אחד אתר התפלה של כפרות: "הי רצון, שתרנגול זה יהיה קרבנו ואחד. אל יהיו חברי קרבנות תמורת, ואל נהיה אנחנו קרבנות חינום . . .

סיימתי את טקס הכפרות. ונעשתי נטל כבר הוסר מעלי. הוספתי להרהר כמה שבער עלינו עול עתידינו בארץ זו. ודבר אחד הוחזר לי: לנו זאת הארץ היתה, אי אפשר אחרת! קרבנותינו לא היו קרבנות שוא . . .

הכשרות ועוכריה

הרב א. הפטרמאן

אחד התריסים היותר חזקים בפני הטמיעה בין האומות היתה, בלי ספק, שמירת הכשרות בישראל. יותר מכל מצוה יחידה אחרת היא עשתה את היהודי לחסיבה מיוחדת, אשר לא נגישות ורדיפות ואף לא חופש ושוויון יכלו לטשטש את צורתה. ההבדלים הגדולים כסיכים של מאבלי-ישראל, בהכנתם, בכשולם וכדרך אכילתם, שבאו לעם לא כחולדות מנהגים ומסורות, אלא כתוקף וינייתורה והלכותילמשה-טמיוני עמדו לו כמגן מתמיד בפני הערכות והתבוללות בין העמים התוקים והמרובים, אשר בארצם הוא חי ועל תרבותם גדל.

ומפליאה באמת היא עקשנותם המופתית של פורדיישראל בכל דור שלא להתנאל במאכלות אסורים אף בשעה ובמקום שמירת הכשרות היתה כרוכה ביסורים, ברדיפות ולפעמים גם בסכנתנפשות. אף אותם היחידים מעמנו, שהרשו לעצמם קלותיראש וולולו במצוות חשיבות אחרות ודשו פומכית הרבה עיקרים יהודיים בעקבם, דאו את ההזיר ואת הנבלה כסמל התעוב והמשיכה לא העניו לפרוץ את גדר הכשרות בבתיהם, כי קדושה והיבכה היתה מצוה זו לעם כלו.

יותר מששמר ישראל את הכשרות שמרה היא את ישראל. היא המעיטה את מספר נשואי-התערובת; רחקה, בפסרים ידועים, את אפשרות ההמרה והבליטה בכל זמן ומקום את השתייכותו של היחיד היהודי לאומה עתיקה זו, אשר איננה בכל הגויים ואשר ברצון העמים או לאונסו נכונה היא להתקיים על רחה ואמונתה השונות והמיוחדות.

הנהגה קמו עוכרי-הכשרות היותר מסוכנים לישראל ופגעו באבר חשוב זה אשר כל נשמת היהדות תלויה בו. ולא מתוך

יתנו את נבורתם לפני חבריהם לרעה. וכנהניהם הגדולים יחנו להם את ברכתם . . . ומאום המרשש שמם, וחמורים מהלכים בו! ירח פגום אדום כדם, תלוי ועומד בשמים . . . , , יריות, תקיעות, ותפלות! ובני ישראל מבקשים סליחה . . . כ פ ר ו ם . . .

בושתי וגם נכלמתי, השנה, להביט בפני התרנגול שלי . . . קבלה היא במשפחה העופות בגוץ התרנגולים סימם קרמונים כי אור ליום ערב יום כפורים לוקחים תרנגול או תרנגולת, כופתים את רגליהם, משימים אותם על הרצפה, אוטרים פסוקי "בני אדם יושבי חושך וצלמות", אחרי כן מרטיים אותם מסובכים אותם שלש פעמים על הראש ואומרים: "זה כפרתי" וכו', והן, "כפרות" מביטות בעינים ענומות בכפר שלפניהן, מקשיבות למלים ואינן יודעות פירושן — רק כוננתן מתבררת לפניהן אחרי כן: רגליהן המפותות לא תיפתחנה עוד . . . אתבתי להתכונן בפניהן של העופות הצחורות כשהן מסתכלות ומקשיבות למסע הזה, התרנגול היה מתחיל למתע לקרוא בקול, והתרנגולת עקעה כדרכה. האחד רבין כפות לרגלי השניה, ומה שסיפור לה הוא סוד כמסום.

השנה פניתי לי התרנגול עוז. מן המושבה היהודית בא אל העיר. ובימי חייה הצעירים הספיקה חבירה הו לראות עמל ועול, יגון ומצוקה. היה אפרוח קטן עם אחיו האפרוחים, אמו

גם ה'לבוש־שרר' היה נשאר נחבא אל הכלים אילמלא זה להוציא לאור את ספריו ערב־יחיד ולבוש־שרר.

הכות השני היה סופר ועשה למטבת היהדות על־ידי זה שזכה להיות יושב על מרון של קהלה מצוינת באמסטרדם, פראג, לבוב או וילנא וכדומה. שמן הטוב של הקהלות הרים את כבוד רבנותו להיות נודעם כדגולים ומהוללים ושהיו כל עניני היהדות נחתכים על פיהם.

הכות השלישי והיותר נמרץ היה של אותם קברניטי האומה, שלעתים בצורה נעשו משיבי חימה ועברו כחשיא בהשתרלות מיוחדת ובמסירת נפש והשתמשו בהשפעתם הכבירה להדור לתוך „החלונות הנהביות“ כדי לבטל גזרות רעות שאפפו את היהודים מבחוץ וכלפי פנים היו גוררי פרץ ומתנמים חקנות טכיות ומטעילות להטיב מצבם של התלמידים הכתמים ובכוח מעשיהם היו לחומה ולמחסה לאלמנות וליתומים בפרט ולכל האומללים בכלל.

* * *

ברבנו החתם-סופר נחרזו כל שלשת הכוחות הגדולים במדה כל־כך מרובה, שגדול נולד, למר, שהם נעשו לאישיות מצוינת ומסוימת ומשכמו ולמעלה גבוה מבני דורו.

פרסבורג העיר הכתית, שדוועה בעולם על־ידי גאונים אדירים כמהר"ם ברבי ור' משולם איגרא, אצלה מוהרה על רבנו משה סופר מנהיגה ומדריכה וגרמה במרה ידועה שיצא לו שם טוב בין הגאונים הגדולים עד שנעשה לתלפיות לכל השואלים ברח"ב, זו חלקה למעשה. כאן מצא המוסס האמתי הדוגמות מיוחדות לדורות את כל העצמים בפסי הלכה בלי פלפול לים מוכוכים ולהראות כוח בהירות שכלו המבור והישר וסברותיו המקוריות, על־כן יצא שמו הגדול להתהלך בכל תפוצות ישראל ותלמידים רבים, אף כי היו בעצמם גדולי תורה, נהר אליו מכל רחבי ארצות. ישיבתו הרמה למעשה למרכז היותר מפורסם באוסטריה־הונגריה. שתי אלה עמדו לו לרבנו הגאון שיתחשבו עמו כל גאוני דורו ויכבדוהו ועיצורוהו עד למאד.

ואולם מין הה"ם לא המירו את עצמו בתוך ארבע אמות של הלכה וישיבה. הוא יצא מחוגו התורני לתוך עולם המעשי בלשחן חבל בכל השאלות היום־יומיות שבכל ענין החיים היותר ימים ובחלחמו בכל כוחו נגד דעה המטפנים הרפורמים שהצפו לעשות חיתוכים בדת. כבד הוא נעשה לאילן בר־שרש וענפים שבצלו חסו כמעט כל גאוני הונגריה ורבים מגאוני ארצות אחרות.

אחבתו התלמידים הפכים שברו ובפרט לרבנים יושבין על מרון היתה בלי גבול וכבוד גדול היה נותן לחלוק להם ואף להרב אהרן חורין שהיה מפורסם לגנאי היה כותב „אהובי“. תה"ם היה דרשן בחסד עליון והרבה מדרשותיו מלאות עוד כיום רעננות ומכילות רעיונות המחשבים מעוררנים בימינו אנו, בלשון הקודש ידיו רב לו. הוא כתב עברית צחה ועל פי הדקדוק וחבר הרבה שירים. גם כמקצוע ההנהגה הצטין וכל היריעות הכלליות לא נפלאו ממנו.

עניינות העובדה, שאחד הריומונים שבימי כתב כדברים האלה: „מי גרם לך ישראל שישפר כמים בימים מדמונים, לא ה' פלל כל־זאת, רק מנהיגינו גרמו לכך משום שהם הרגילו את העם להתפלל בשלום ארצם ומלכם“. והואוון הח"ם היטב חזק לו על ההלשנה הזאת והעיד, כי ששר גלוי הוא, כי באמת היהודים שבכל מקומות מושבותיהם הם פטריסטים נלהבים ומעולם לא פסקו אצלם התפללות האומה.

כשם שאנו מוצאים גדולתו של הה"ם בתורה כן אנו מוצאים אותה בפסיכולוגיה. הוא היה אומר, כי שני תוכנות רוכבים צמודים על גבנו — החוב לצאת ידי המקום והחוב לצאת ידי חברות, אבי יוהר נקל לצאת ידי החוב הראשון מלצאת ידי החוב האחרון. מרע זה של ידיעת הבריות למד רק מפי נסיון. מאה שנים חלפו מיום שעלה רבנו משה למרום והשפעתו הכבירה עודנה חיה ופוריית בקרבנו. חייו המפורסמים ישארו כסמל יקר ונערץ לכל הדורות הבאים.

רבותיו של החתם סופר

הרב נתן מאנועל

(נולד לתא ט"א שני לפטירתו)

עמנו עם הספר עשיר הוא בגאונים, במתבשרים מפורסמים, בצדיקים ובאנשי מעשה. בכל דור ודור נולדו, הצליחו וגם עשו פרי רבנים גדולי־הידה ומרכזי ישיבות. אולם הרור שהצטיין ביותר בגאונים ובמתבשרים הרבים והחשובים היה הדור של המאה הששית לאלף השני. בשבע שברורות הראשונים יצאו לאור רק ספרים אחדים ורובם לאחר פטירת המחבר, כגון הגאון הגדול ר' יהונתן אייבשיץ ז"ל לא הרפס בחייו שום ספר חשוב — הכולל, התומים והיערות רבש נדפסו אחרי מותו, הגה דורו של החתם-סופר אפינו הוא בתלמודים גדולים, שיצאו תוספה הדשה בדרך הפלפול ובהופעת ספרים רביע־רץ לעשרות שנדפסו רובם בחיי מתבריהם ועל ידם הגיע להם פרסום בעולם הרבנים. בין הכוחות היוצרים בשדה התורה היוונו היהדות והעפרי לים בעבודה ממשיית לעזרת העם ולטובתו אנו מוצאים שלשה סוגים. תחלה היתה בולט והיותר נפלא היה הגאון, אשר יצאו לו מונינים בעולם על־ידי ספרו. לולא הפרסום המוכני שהגיע לו על־ידי ספרו היה נשאר טמון ונזנע באיון עירייה קטנה והש' פתחו לא היה הנכרת כראיה לדברי אני מכיא מה שלש דוג' מאות: הגאון בעל פרי־מגדים נתפלל בעולם רק על־ידי חברו העניק לו לולא זאת היה נשאר מוקר דרדסי כל ימי חייו. הגאון בעל קצות־החושן, מי ידע אותו קודם שנתפרסם ספרו? בראש ישיבה מעולה לא עמד ועיורו ראוינוסב הקטנטנה שבי־לציה היתה רחוקה מן הקהלות הגדולות. ההנהגה מספרת שגם רצח למכור עד עצמו שלבול כלמכר בני־כפר. כאשר נדפס „הקצות“ ומיר עשה רושם כביר על כל הלומדים, מנו אליו הקהלות היותר חשובות בתצפן לקבלו לרב אב"ד. כן

זו, אבל המצוקים המזידים תמיד מנצחים את האראלים המתימים עד שלא־לאט הפקרות איומה זו עוברת גם לבתיהם והכשרות מתמזמות ויוצאת משם לכלי שוב.

מפלצת איומה זו, אשר הראביים המודרניים הם מראשי גורמיה, מערערת את אמונת ישראל עד עצם יסודה. בתי ישראל מאבדים את האות האחרון והיחיד שנתן להם צביון יהודי מפציו. נפרצת ונחרשת חגור, שעמדה אלפים בשנים בין היהדות ובין שכני הרבים, החוקים והתולשים עליו; נפתחים כל הרכים המובילים לפטיעה ורדאת ומתפירה.

צריך העם להתעורר ולהתקומם נגד עוברי היהדות האלה אשר חופצתם גדלה מתקמחם ואשר דבקם במקום לשמור על קיום ישראל ועל קניינו, הם נעשים סרטורי שמר ובוגרי דת. אם ישנם עוד בין תומכי ההיכלות בעלי נפש כאלה, אשר על אף מודרניותם עוד לא סווגורו עניניהם לאותה את החרבן הנורא, אשר קלודרדיאט של ראבייהם מביאים לעם, צריכים הם לקום שכם אחד ולמרוד בכל תוקף נגד שרית־נשמה את בקר היהודים. ועתידה היא התקוממות זו שתצליח? כי זה האביים, אע"פ שהם מחופצים ועוין־שם כלפי חוץ, תמיד הם נכנעים ונשמעים לכל דרישה־שיחא הכאה מתוך מחניהם. וידעים הם, כי יהדות זו שהם מורים לעם — יהדות מטועה, מתוקה ונבוכה היא. יוצרים הם אותה לפי רצונם ודמינם ויכולים הם להביא בה כל השנויים הדורשים אם רק יצביעו עליהם אלה, אשר מהם ובזכותם הראביים גזונים.

נצחיתו של ישראל כן השכירה את העם לתבחין בין גביא־השקר לבגיא־האמת, בין מנהיגים למעשים, בין שומרים למחבלים. מזה-סוף האש כטבעו הבריא, תמיד מרגיש הוא במאשייו־המרוסו וכועס בתורתם.

עכשיו הגיעה השעה, כי העם ישפוט את שופטיו ויציל את הכשרות מיר עובריה ומחבליה!

המערכת הנכבדה

„די נייע שוועים שטימע“,

קבלתי חוברת ב' של „די נייע שוועים שטימע“ ותשואות חן לכב עמך זה. וראי תי היום גם חוברת א' אצל שוועם אחר והנני להעיר דברים אחדים.

בנוגע לתקלה שיש בקיום מצות כמיו דם שדן בה העורך מר ל. ברל במאמרו על נושא זה בחוברת א', דבר גדול הני מנהלי שוועים עופות דנירירוק עושים אילו תיקון איזה תיקון ככולם, שיתיה חוס ולא יעבור!

ואף כי מיהססתם כל שותם עושה על צד היותר טוב מה שבירר לעשות והנכון לפי דעתו, בכליאת נראה לי, שהמחבר הוא להתנהג כדאם א' יוכל לכסות כל מקום בכיסו נסורת של חרשים ויפור ממנה על הארץ קורם השחיתה סמך לחביתה (בא' רעל) וגם בחביתה עצמה. לאחר השחיתה הראשונה שחשם על הנסורת (מאדוסט) יכסה בכרבה ויכוון על כל הכסויים שיעשה אחר כך בחביתה זו או באחרת. וכן בטרם יכסו בחביתה הוא יוכל לכסות כל מקום שנמצא שם דם בעין ויברר על כסוי זה, אם הסיד דעתו תחלה לעליר הפסק מבור. ובכיות כדאם אל ישפך עוד דמנו ותבוא גאולה שלמה עלינו ועל כל ישראל. בחוברת ב' כותב העורך מר. ש. ליימער וזה לשונו „רש“ „דער ווי ער האָט גע' הייסען בן יוני מולען נאָמען רב שלמה יצחק“ — רוצה אני להעיר בזה כי כתוב ב„סדר הדורות“, שאביו של רש"י שמו היה רבנו יצחק והיה חכם גדול וירא שמים על-כן קראו לרש"י יצחקי על-שם אביו. אפשר טעות „חבורת הוצר“ הוא נשג-מנה היוד מיצחקי. עוד מובא שם שרש"י ז"ל רצה לכבד אביו ולחזקו בתחילה חבורו בחורו. ואמר לו, שאל איזו קושיא והקשה לו „לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהתורש תוח“ וכו'. ולבארה קשה וכי אומות העולם יקבלו תשובותי קשה וכו' שיעולם ואירישראל לא נבאו אל שביביל ישראל? אלא כת מעשיו הגיד לעמו — קאי על עמו ישראל שברוב הצלות לא יאבד במהותו ומיד כשהוא פותח בתורה הקדושה רואה הוא שבשביביל נבדא כל הארץ ועל-ידיה תהווה אמונתו. הרב ש"ז שמואל נאווים.

על-דבר כסוי דרם

עורך נכבד!

את חוברת א' של „די נייע שוועים שטימע“ קבלתי אל נכון ורב תודה עבודה. גם אנכי רוצה להיות בין החותמים וכזה הנני שולח המאה על סכום דולר וזרע. קראתי את המאמר על „כסוי דם“ בעיון רב ובצורני להעיר איוו הערות.

מה שהביא הכותב ראי' מו"ד ב"ח סעיף ט', שצריך השוועם לכסות אחר שחיתה כולם עוד יש לחזק את דבריו סמך שכתוב בחבית אדם, „דאם עמך הרבה הרבה עופות אטור לכסות עד שיגמור כולם“ ומלבד זה מברך הוא ברכה לבטלה כמו שאסור לחלץ מעדותו ולברך ברכת המזון (מגן אברהם סי' דט"ו). אם כן מלבד שצריך להתחלה הוא מביא איסור. ואשר לעצם ענין הכסוי בנירירוק, עיון במנהג יעקב ס"ק קל"ד, שכתב דמנהג חש"ב כשאין דם יוצא, לוקח נוצה אחת ומקנה בכותלי השחיתה ומשליך בעפר ומכסה לה, ע"ש. מזה מבורר שאין הנוצה הוצאת בין הרם והעפר. גם העופות אינם הוצצים ויכול להשליך עפר למעלה ולכסות אבל בנוגע לברכת השחיתה צריך עוד לעיון. ואולי יש תקנה לברך בלי שם רק בריך דמנא וכו' שיוצא בזה כמבואר בדעת-קרשים סק"ה ובבית דוד סי' י"ט יס"ק ס"ק" ויוצא בואת הברכה.

ויותר מבורר שאין דבר אחר הוצץ בין הרם והעפר ממה שכתב השמ"ח על דם הניתו ושעל הסכין יכסנו בלא חיבה וכתב על זה הת"ש ומ"ם פשיטא היתה דרוצה לבטל הסכין מורה הרשב"א דהוי כיסוי כרין. משמע דלא הוי הוציצה ומכסה בברכה.

נתמן יוסף נאָלדשטיין,
רב ושו"ב, מנסינדיק, נ. י.

מר. און מרס. אליי ברייער

פון ברידזשפארט, קאנג.
באגריסען „די נייע שוועים שטימע“
און שיקען
א' כתיבת ותחיתמה טובה
צום רעדאקטאר שלום ליימער

Best Wishes for
A Happy and Prosperous New Year
to
S. LEITER
from
Mr. and Mrs. Michael Brier
Bridgeport, Conn.

To my very dear friend, poet and author
S. LEITER
I Wish A Successful New Year
Dr. Hyman Brier,
Bridgeport, Conn.

היכי תימצא

ב.

השוועם במהה מסוכנת ואין לה פירוסם כלל ואפילו הכי כשרה.

הפתרון להיכי תימצא

ההיכי תימצא? של הרב אירחן שהר פיעה בחוברת ב' עוררה התענינות רבה בין קוראיו. נתקבלו הרבה תשובות נכר נות ובאומנים שונים. וכו' בפרטים הר' נתנאל קויפמאן שו"ב, ברונסק, ניו, והר' אייזיק שטענבערג שו"ב, ברוקלין, ניו. אופן א': סכין של משמש עכו"ם מותר לשלוט בו במהה בריאה ואסור לשלוט בו מסוכנת. (ויד"ד סי' יי סעיף א' וסי' קמ"ב).

שמות הפותרים: נתנאל דאמאסק, הרב ש"ז שמואל נאווים, מ. סלובובסקי, הרב מ. ספיר, סאָלסבורג, נ. י., נתנאל קויפמאן, מנחם קליין, אברהם יעקב ראָוען, זלמן ריטשמן, אייזיק שטענבערג.

אופן ב': שצוואר כהמנו של האחד רחב יותר ואין בסכינו כמלא צוואר וחיוץ לצוואר משהו. (רמ"א סי' כ"ד סעי' ב').

שמות הפותרים: ש. בערער, א. מלצר, ה. פרלמנטער, יחיאל מיכל שוב, שמחה שמש.

אופן ג': כשהאחד אינו נאמן על סכינו והשני בודקם. (ויד"ד סי' ב', סעי' ב').

שמות הפותרים: הרב ש"ז שמואל נאָוויס, שמואל רחלין.

בכתיבה ותחיתמה טובה יתברכו הורינו אחינו, אחיותנו, ניסנינו וניסותנו, ידידינו וקרובינו, הם וב' בכל אתר ואחר.

יחודה ושפרה ברל ובתם שולמית שנה טובה ומבורכה לאבא מורי, אחינו, אחיותנו, ניסנינו וניסותנו, ידידינו וקרובינו ולכל בני משפחתם באשר הם שם.

שלום ליטר ומשפחתו

כתיבת ותחיתמה טובה לאגודת השוועם ולכל פקידיה, לכל ידידי קרובי ומיודעי.

אחרן סיימאן וזונתו

בשנת ברכה ושלווה אני מברך את אגודת השוועים ואת כל פקידיה את ידידי ויעקב הראָוויץ וב'ב, את כל בני ביתי ומשפחתי.

חיים רבין וזונתו

New Year's Greetings to all Shochtim
and Friends

from

JOSEPH GLICKMAN

כתיבה וחתימה טובה לכל אגודת שוחרים עופות דניו יארק רבתי, לער הפועל וביחוד למנהלני ההכם והמושלים ג. לדרמאן.

ברכת מזליכט ושנת נאולה וישועה לידידני דידר ח' ואנשים הרב אליהו מלצר, נשיא אגודתנו וזוגתו מרים לנשואי בתם המשכלת רחל עם כחירת נפשה יחזקאל, יתיו בכל טוב, עולם.

יחזקאל אנושביץ
הרב אליהו חיים גרינברג

יונה דוב דובווסקי
בנימין פרסקי

צו מינע טייערע עלטערן, קרובים און פריינט, מעמבערס שוחרים, צו די ארגאניזירטע ארבייטער בכלל, די פערזאנליכע אידישע געווערקשאפטען מיט מארים פיינסטאן אן דער שפיץ, די אמאלגעמיטערע מיטעסקאטערס און ויער ווייטפרידעריקענט מר. דזשאָוער בעלמסי און צו כלל ישראל

ווינש איך א גליקליך ניי יאר

דזשארזש לעדערמאן,

שוחרים יוניאן לאַק. 370

ניו יארק, נ. י.

לשנה החדשה הנני מברך את חורי, קרובי וידידי, את כל חברי הרבנים אותם ואת בני משפחתם בכתיבה וחתימה טובה.

הרב מנחם וואפנר

ברכת שנה טובה למנהלנו א. מלצר ולמנהלנו ג. לדרמאן, לכל השוחרים של אגודתנו, לבני ולבנותי ולכל ידידי רעו. י. סינעל וזוגתו

איך ווינש א שנת חיים ושלוס, ברכה והצלחה צו אונזער פרעז. א. מלצלער, מענערשער ג. לעדערמאן, ווייספרעז. סעק. און טרעז. עקזעקיוטירערדער און די נאנצע שוחרים יוניאן מיט וייערע פאמיליעס בכלל ובפרט, וכלל ישראל.

בברכה כהן

הרב משה מאיר הכהן ראבינאוויטץ

ברכתי החמה לשנת טובה ומאשרת לא. מלצר ולג. לדרמאן ולזעה"פ של אגודתנו, לבעלי קונויץ ליף פאולטיר קארפ, להרב רפאל מרדכי בארישנסקי, לבני ובנותי וב"ב ולכל חברי השוחרים. שמואל רחלין וזוגתו

הנני מברך

מברך את הנשיא א. מלצר והמנהל ג. לדרמאן, הסגן א. שפיגל, את כל המנהל וזעה"פ, את יחזקאל כהן רעיתו, י. מאס וב"ב, מרת אולר נאף וב"ב, וכל השוחרים של היוניאן בברכת כתיבה וחתימה טובה.

ברכת שנה טובה ומוצלחת לנשיא אגודתנו א. מלצר, למנהל ג. לדרמאן ולכל וזעה"פ, לכל השוחרים של לאקאל 370 ולכל קרובי וידידי.

שוואל צוקערמאן וזוגתו

א כתיבה וחתימה טובה ווינשט איך אונזער פרעז. א. מלצלער ביונעס מענערשער ג. לעדערמאן, אלע בעאמערס און פריינט שוחרים, קרובים און משפחה.

רעו. יוסף גוסבוים וזוגתו

הרב יעקב דוב נאָרדאָן ומשפחתו מכרכים את כל קרוביהם וסידעיהם כאשר הם שם בשנת ברכה ושלוס ובשנת נאולה וישועה לכל עם ישראל.

הרב צבי נתן מאנזעל ורעיתו מכרכים את כל חברי אגודת הרבנים את כל ידידיהם ומכריהם וכל עם ישראל בשנת ברכה והצלחה, נאולה וישועה.

לשנה טובה כחכב!

ברכותי לאגודתנו לשנה החדשה ארון המושיע ישלח לנו ברכה וארוכה פרנסה וכלכלה נאולה וישועה. הרב נתנאל קויפמאן שו"ב

אלחנן פלדהנדרל וזוגתו מכרכים בברכת מו"ט ובשנה טובה את נשיא אגודת שוחרים עופות א. מלצר, את המנהל ג. לדרמאן, את כל הפקידים את הרב ר' יחזקאל משה הלוי עפשטיין והתנו, ואת כל בית ישראל.

כתיבה וחתימה טובה אני מברך את הנשיא א. מלצר והמנהל ג. לדרמאן את כל השוחרים והרבנים ואת כל קרובי וידידי. מ. קוניץ שו"ב

בשנה טובה אברך את הנשיא א. הלצר המנהל ג. לעדערמאן, את כל ועד הפועל ואת כל חברי השוחרים. גרשון געווייזן, שו"ב

ברכת שנה טובה נאולה וישועה לנשיא א. הלצר למנהלנו ג. לדרמאן, לכל ועד הפועל ולכל ידידי ומרובי.

יוסף ב"ר יצחק נעכעס, שו"ב

כתיבה וחתימה טובה לנשיאנו ומנהלנו לכל חברי השוחרים לבני משפחתם לקרובי וידידי ולכל ישראל.

אברהם שארפשוין, שו"ב

שנת ברכה והצלחה לכל ידידי ומרובי, לכל אשר נמולו על ידי והוריהם ומשפחתם וכלל ישראל.

טוביה מרדכי בלקין שו"ב ומוהל

בברכת כוח'ט אני מברך את קרובי ידידי וחברי בנשיאות אגודתנו בשנת תש"א ונשא כבוד היותו ויורם ד' את קרן ישראל ונזכה לפירות נאולה וישועה. מרדכי ליסר, מזכיר אגודת השוחרים

ברכת שנה טובה לבבית לאגודת שוחרים עופות ולכל פקידיה לביה"כ תפארת ישראל, לנשיאה וסגנו ולכל המחפלים, להרב הג' לוי יצחק כהנא וב"ב ולכל קרובי וידידי.

מרדכי ברוקס וזוגתו

שנת ברכה והצלחה לאביו מורי, למחותנו מר בעז'ים וב"ב, מר עפשטיין וב"ב, מר בוימאן וב"ב, לבני, בנותי וחתיני ונכרי, לכל בני ברית שנמולו על ידי, לחברי השוחרים והמהלים, לנשיא אגודתנו א. מ. ע. ל. צ. ע. ברכה מו"ט, למנהלנו ג. לעדערמאן ולכל ישראל.

יהודה יואל ראָוען ורעיתו

הנני מברך בברכת כתיבה וחתימה טובה את נשיא אגודתנו ר' אליהו הלצר את מנהלנו ג. לדרמאן, את כל חברי ועד הפועל וכל חברי השוחרים וקרובי וידידי דוב פערעסמן

כתיבה וחתימה טובה לנשיאנו א. הלצר ומנהלנו ג. לדרמאן, ולכל ועד הפועל של אגודת השוחרים, לאחי ואחיותי, למשפחת יוסאן איזראעל, למשפחת רישמאן, שקלאר, ליס, למחותני אברהם בארעושיץ ורעיתו, לחתיני שלמה ורעיתו, ולכל עמנו בכלל ובפרט. ש. זלמן רישמאן שו"ב

בשנה טובה ומאשרת שנת ישועות ונחמות אני מברך את ר' אליהו הלצר נשיא אגודתנו, ג. לדרמאן, את כל ועד הפועל. את ידידי ר' חיים רבין, ביתו בניו ובנותיו וכל משפחתו.

יעקב האראוויץ, שו"ב

כתיבה וחתימה טובה אני מברך את נשיא אגודתנו מנהל פקידיה וכל ידידי ומרובי, מאיר בער ועלצער

בכתיבה וחתומה טובה יתברכו הנשיא
א. מלצר והמנהל ג. דרמאן וכל קרובי
וידידי, וכל חבריני השובים.

משה צבי ווילנר ש"ב

נחמיה סקקונדע

ווינשט אלע חברים שוואַרץ און די
נאנצע פאליטרי אינדוסטרי
א כתיבה וחתומה טובה

יחיאל מיכל ש"ב וזונתו .
מכריכים את הנשיא א. מלצר, המנהל
ג. דרמאן וכל הועדה הפועל ואת כל
ידידיו ומכריז בכתיבה וחתומה טובה.

רעו. הלל גרשון

ווינשט דעם פרעז. א. מלצער, ווייס
פרעז. א. שפינעל, מענעדושר ג. לער
דערמאן, עסקיפרעז. ברוך רייכער,
און אלע שוואַרץ פון לאקאל 370
זיינע קינדער און פאמיליע, אלע רכנים
א כתיבה וחתומה טובה

שנת ברכה ושלוה לעד ההנהלה ולעד
הפועל האגודתנו, ולכל חברי השובים
והרבנים ולכל ישראל.

הרב יעקב פרומקין

הנני מכריז את כל חבריני השוואַרץ
את הנשיא א. מלצר והמנהל ג. דרמאן,
וכל ידידי וקרובי וכל חברי ועד"פ
בכתיבה וחתומה טובה.

שמואל מאירסאן וזונתו

רעו. אברהם ראג וזונתו
מכריכים את הוריהם, בנם ובתם,
אחיהם ואחיותיהם, נשיא אגודת
השוואַרץ ופגנו ומנהל ג. דרמאן
ומוכירה מ. ליטר, את ידידי חיים יוסף
מאטלי ומשפחתו וכל עם ישראל
בכתיבה וחתומה טובה.

רעו. צבי הירש באנקער

מכריז את כל השוואַרץ והרבנים, את
כל משפחת ידידיו ומיודעיו ואת כל
ישראל בשנת נאולה וישועה.

רעו. אייזיק שטעקענבערג, ש"ב
מכריז את כל ידידיו השוואַרץ, את
ועד ההנהלה של אגודת השוואַרץ ואת
כל קרוביו ומכריז בשנת חיים ואושר
נאולה וישועה.

איך ווינש א כתיבה וחתומה טובה צו
אלע חברים שוואַרץ, פרעז. ווייס-פרעז.
און מענעדושר, עמועמוטיו כארד,
מינע זינד, מעטקער און איירודים
און מארקעטמאן מר. אָלאנוסקי.

יוזשע ראזענמאן ש"ב

רעו. ולמן שטיין ש"ב
מכריז את כל מנהלי אגודת השוואַרץ
ופקידיה ואת כל חבריני השוואַרץ
וידידיו וקרוביו בשנת נאולה וישועה
פרנסה וכלכלה.

הרב יוסף פרומקין

מכריז את כל חבריני, ידידיו ומכריז
וכל בני משפחתו בשנת טובה
ומאושרת

נפתלי חיים שניצלר וזונתו
מכריכים את כל חבריני השובים, את
מנהלי אגודת השוואַרץ ובראשם
ג. דרמאן ואת כל בני משפחתו
בכתיבה וחתומה טובה

שנת ברכה והצלחה לנשיא אגודתנו
א. מלצר ולמנהל ג. דרמאן ולכל ידידי
השוואַרץ, ולכל קרובי ומיודעיו ולכל
בית ישראל

יוסף קעסמין וזונתו

רעו. ראג וזונתו

מכריכים את כל השובים, את הנשיא
א. מלצר והמנהל ג. דרמאן ואת כל
ידידיהם ומכריהם בכתיבה וחתומה
טובה.

בשנה טובה ומוצלחת אברך את כל
חברי השוואַרץ ואת כל ידידי ומכרי
ובני משפחתו.

רעו. שמשובין

כתיבה וחתומה טובה למנהלי אגודת
השוואַרץ ולניסו בעלי המוסד, "בעט"
ניס ליה פאליטרי", ולכל משפחתי
ולכל עמנו.

רעו. מ. ווייס

כתיבה וחתומה טובה לנשיאנו א. מלצר
למנהלנו ג. דרמאן, להאמו"ר
טברסקי מסקוויר ולכל משפחתי וכלל
ישראל, שלום יאכנים וזונתו.

גבריאל דיסמלער

920 East 180th St. Bronx, N.Y.
ווינשט אלע פריינט און קאסאמערס
א גוט יאהר!

דוב יוסף רייטער

934 E. 180th St. Bronx, N.Y.
ווינשט אלע פריינט און פאטראניזעס
א כתיבה וחתומה טובה

די ליידים אוקולערי

פון דער שוואַרץ יוניאן לאקאל 370
ווינשט אלע מעמבערס, פרעז. ווייס
פרעז. און מענעדושר
א כתיבה וחתומה טובה
מר. מאירסאן, פרעז.

מר. און מרס. אברהם מרדכי טאקער
573 Prospect Avenue, Bronx, N.Y.

ווינשט אלע פריינט, קרובים און
קאסאמערס א גוט יאהר!

מר. און מרס. לאוי נאָלדענבערג
1064 Cauldwell Ave, Bronx, N.Y.

ווינשט אלע קרובים און באקאנטע
א גוט יאהר.

א הארציגע באגריסונג און לשוה טובה
צו אלע אונזערע פריינט, השפחה און
פאטראניזעס
Columbia Bronx Live Poultry
2354 Hoffman St., Bronx, N.Y.
ווינשט פאטעראנץ, פרעז.

מר. און מרס. סעם קלעכאו
591 E. 168th St. Bronx, N.Y.

ווינשט אלע קרובים און קאסאמערס
א כתיבה וחתומה טובה.

מר. און מרס. דייוו סאפאטקין
1493 Seabury Pl., Bronx, N.Y.

ווינשט זייער השפחה און פריינט
א גוט יאהר

איציק און ספעטמאר
3431 Jerome Ave., Bronx, N.Y.

ווינשט אלע קרובים, פריינט און פאט-
ראניזעס א גלייךדיג ניי יאהר.

מר. און מרס. סעם וויטקין
1685 University Ave., Bronx, N.Y.

ווינשט אלע זייערע קרובים און פריינט
א גלייךדיג ניי יאהר

מר. און מרס. ארטור דוואראק
710 Pelham Parkway, Bronx, N.Y.

ווינשט א גוט יאהר צו אלע פריינט
און פאטראניזעס.

מר. און מרס. מאריס קאהן
938 E. Tremont Ave., Bronx, N.Y.

ווינשט אלע קרובים און פריינט א
כתיבה וחתומה טובה.

יצחק ברייטאוויטש
865 E. 180th Street Bronx, N.Y.

שיקט א כתיבה וחתומה טובה צו אלע
פריינט און קאסאמערס

סאל אן סענדר טשיילדס
906 Jennings Street Bronx, N.Y.

ווינשט וייערע קרובים, פריינט און
קאסאמערס א כתיבה וחתומה טובה.

מר. און מרס. מאקס פאלק
2434 Creston Ave. Bronx, N.Y.

ווינשט אלע פריינט, קרובים און פאט-
מאמערס א גוט יאהר.